

книжка 6

1936 г.

Брогарики
мурисиро

година ххххх

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ СТЕФАНЪ ПОПОВЪ, Гурко, 51
София. Редакция и админ. — Цар. Иоанна, 18.
Само на този адресъ да се изпращатъ всички
материали, съобщения, суми и реклами.

АБОНАМЕНТЪ годишно (10 книжки) 100
лева — за чужбина 120 лева. Членоветъ на
Съюза получаватъ списанието безплатно.
Телефонъ 2-75-89, Пощ. чекова с-ка № 672

DER BULGARISCHE TURIST

Zeitschrift des Bulgarischen Turistenvereins. Schriftleitung: Tzaritza Joanna, 18, Sofia, Tel. 2-75-89

Година XXVIII

Юний 1936

Книжка 6

ПИРИНЪ ВИ ЧАКА!

За първи път отъ съществуването на български туристически организации, едната отъ тяхъ — Българският туристически съюзъ — свиква своя редовенъ годишенъ съборъ въ подножието на чутовния Пиринъ.

Скжтано въ тяхъ, градчето на Неофитъ Рилски ще посрещне съ радостенъ възторгъ синоветъ на Балкана и другитъ родни планини, за да ги облѣхне съ романтизма на миналата слава и съ несломимия борчески духъ на българина, който е живъ въ легендитъ и дѣлата на борцитъ за свобода.

Дълги години на поклонение и себевъзмогване трѣбваше да минатъ, за да израстне легендарната планина Пиринъ въ нашето съзнание не като символъ на свободата, която грѣе вече надъ неговитъ бѣли тронове, но като символъ на вѣчната красота, заселена въ душата на всѣки български туристъ.

Българскиятъ туризмъ, на когото развитието по посока на строгото планинарство е подхранвано най-много отъ зжберитъ на Пиринъ, отдавна му дължеше едно всеобщо поклонение, което да изрази чувството съ години умиление предъ неговия образъ.

Дошли въ Банско, българскитъ туристи ще изразятъ своята обичъ и своята благодарностъ на най-великата българска планина, въ която всѣки кжтъ нашепва за жертви, дадена предъ голѣмия олтаръ на свободата и всѣки връхъ зове къмъ нови жертви въ името на най-висшата красота.

Синоветъ на Пиринъ, другаритъ отъ Банско, очакватъ българскитъ туристи съ радостенъ трепетъ въ сърдцата, за да присѣдинятъ и своята клетва къмъ общата за вѣрно и преданно служене на планината и туристическото дѣло!

Довиждане на събора!

Л. Икономовъ,

Председателъ на клона „Елъ-тепе“, Банско

СЪДЪРЖАНИЕ:

(НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА ЧАСТЪ)

Иванъ Н. Ивановъ — Подиръ облацитъ изъ Пиринъ; Проф. В. Захариевъ — Пиринъ и Банско; Божидаръ Стоичковъ — Северната стена на Елътепе; К. х. Радоновъ — Масивътъ Мангъръ-тепе; Василъ А. Радевъ — Пирински дни; Г. К. Вишневски — Езерната планина; Д. Рунтовъ — Изъ Али-ботушъ; Д-ръ Ем. Шланковъ, Д-ръ Л. Телчаровъ, Стефанъ Поповъ — Туризмъ и планинарство; Никола Ив. Божиновъ — Планинска фотография; Ст. Поповъ — Ото Амфереръ.

Още отъ самото основање на Б. Т. С. въ него взематъ активно участие млади хора. Дори въ първия излетъ на Алеко до Черни връхъ участвува една значителна група студенти. По-късно ръководителитъ на Б. Т. С. посвѣщаватъ грижи и за излетуването на младежъта. За тази целъ при много отъ дружествата се създаватъ юношески чети.

Участието, обаче, на българската младежъ въ туристическото движение започна по-активно отъ 1908 г., когато се създава първото юношеско туристическо дружество. Презъ 1911 г. юношескитъ туристически дружества се обединяватъ въ свои туристически съюзы. Било поради настѣпилитъ военни години, било поради младежкия ентузиазъмъ и енергия за работа, или най-вече поради възможността за свободно проявяване и лично творчество, Ю. Т. С. бързо расте и се разви въ една организация, която брои нѣколко хиляди организирани юноши. Презъ време на войната тя е единствената младежка организация, която събира въ своитъ редове младежъта и култивира въ нея чувство на сбичъ къмъ родината.

Следъ войната възобновената дейность на Б. Т. С. върви паралелно съ тази на Ю. Т. С. По естественъ пътъ, макаръ и не системно, на много мѣста организациитъ работятъ задружно. Като първо крупно дѣло на общитъ усилия на млади и стари е пострената отъ дупнишкитъ туристи въ Рила хижа „Скакавица“, чието освещаване на Илинденъ 1922 г. е едно общо тържество на юноши и възрастни. Съзнанието за нуждата отъ задружна работа бавно, но сигурно си пробива пътъ не само между клоновитъ дейци, но и между ръководящитъ управителни тѣла. Като изразъ на това съзнание се започватъ преговори за задружна дейность и евентуално обединение. За жалость подетата инициатива не стига до реални резултати. Въпрѣки това отношенията между дветъ организации сж многу приятелски.

Презъ годинитъ на войната и впоследствие Ю. Т. С., въпрѣки извънредно скромнитъ срѣдства, съ които разполага, подема една резултатна хигиено-строителна дейность. Изграждатъ се въ Стара-пла-

нина хижа „Мара-Гидикъ“, въ Срѣдна гора хижа „Колонийтъ“, въ Витоша „Кумата“ и „Момина Скала“, въ Родопитъ „Персенкъ“ и „Юрукаланъ“, въ Пиринъ „Папаязъ гольо“. Понастоящемъ сж въ строежъ хижитъ подъ върхъ Комъ, въ Стара-планина и на брѣга на Черно море при Аладжа манастиръ. Клоноветъ въ Ломъ и Русе самостоятелно, а въ Плѣвенъ и Елена задружно съ клоноветъ на Б. Т. С., се снабдяватъ съ свои домове.

Най-крупното, обаче, дѣло на Ю. Т. С. въ строителната дейность е изграждането на най-големата хижа въ Витоша въ мѣстността „Златнитъ мостове“, наречена на името на юношата Крумъ Новаковъ — „Кумата“ — единъ отъ идеолозитъ на младежкото движение и неговъ деенъ организаторъ.

Не е нужно човѣкъ да е свидетелъ на трудовата дейность, която юношитъ извършиха при изграждането на тази хижа, дейность изразена въ работата при постройката, както и въ изнасянето на материалитъ отъ Княжево до мѣстото и то най-често на грѣбъ, за да адмирира дѣлото на юношитъ. Грамдната постройка на хижата говори красноречиво за волята, енергията и творческия духъ на юношитъ.

Отъ основаването на Ю. Т. С. презъ настоящето лѣто се навършватъ 25 години. Юношитъ-туристи съ право ще чествуватъ една завидна четвъртъ въковна дейность. Голѣмото национално културно дѣло на юношеския туризъмъ не е само въ организирането на младежъта, приобщаването ѝ къмъ природата, създаване на удобства за излетуване, а преди всичко и надъ всичко култивиране у българската младежъ въ едно болно време на здраво чувство къмъ Родината, къмъ нейнитъ красоти, въ възпитание на българската младежъ въ единъ националенъ духъ, въ чиста обичъ къмъ родната земя.

Възрастнитъ туристи искрено и сърдечно сърадатъ и чествуватъ своитъ съидейници отъ Ю. Т. С. по случай тѣхнитъ голѣмъ юбилей. Отъ всички краища на родната земя се носи нашия поздравъ къмъ юношитъ туристи:

Здравѣйте!
Д-ръ Б. Ковачевски

ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО НА Ю. Т. СЪЮЗЪ, ВЪ СЪВМѢСТНО ЗАСЕДАНИЕ СЪ ЦЕНТ. Н-ВО НА Б. Т. С. НА 29. VI. ПРЕДАДЕ ЛИЧНА ПОКАНА ДО ВСИЧКИ ЧЛЕНОВЕ И ДЕЙЦИ НА Б. Т. С. ДА УЧАСТВУВАТЪ ВЪ ЮБИЛЕЙНИЯ КОНГРЕСЪ НА ЮНОШИТЪ ТУРИСТИ, КОЙТО ЩЕ СЕ СЪСТОИ ПРЕЗЪ ДНИТЪ 18—20 ЮЛИЙ ВЪ ГР. ГАБРОВО.

ПИРИНСКИЯТ МАСИВЪ

Отъ нѣколко часа автомобилътъ се движи по живописниятъ и по нѣкога труденъ, особено за шофьора пѣтъ, когато изведнажъ, неочаквано се издига на хоризонта гигантската маса на Пирина.

Не бихъ могълъ да кажа, както претендиратъ, дали Пиринскиятъ масивъ е най-хубавиятъ планински масивъ въ България. Не съмъ и туристъ-специалистъ на Пирина, за да смѣтамъ, че го познавамъ основно. Съ удоволствие съмъ изходилъ и други планини въ България, а имамъ и друга работа . . . освенъ туризма.

Многобројни екскурзии и изкачвания се предлагатъ на туриста, който желае да опознае Пирина. Ще си позволя да означа нѣколко отъ тѣзи, които съмъ направилъ презъ последнитѣ години.

1. Отъ Добринища до Мелникъ, презъ Брезница, Корница, Лѣжница, гората на Папазъ-чаиръ, с. Пиринъ и Кашина;

2. Отъ Симитли въ долината на Струма презъ Сърбиново, Ощава, Дебелъ джбъ, Клеищо, Влахи, долината на Влахина рѣка, Влахинскитѣ езера, изкачване къмъ Елъ-тепе и слизане по течението на Бъндерица. Тази екскурзия дава възможностъ на туриста да види нѣколко отъ Пиринскитѣ езера; той ще се възхити отъ тѣхната огледална повърхностъ, прозрачна като кристалъ, съ сини като лазура води, заобиколени съ морени, осгатыци отъ стари ледници, чийто видъ всрѣдъ хаоса отъ камънаци, безъ дървета и растителностъ, е много внушителенъ въ подножието на скалиститѣ брѣгове, които заобикалятъ тѣзи вѣковни сѣдове.

3. Отъ Добринище въ долината на Места, презъ долината на Десилица до Папазъ-Гьолъ и слизане къмъ Мелникъ презъ Демиръ-Капия и долината на Голѣма-рѣка. Тамъ туриста ще види друга серия отъ езера съ тъмно-зелена вода, попъстрена съ петна по изумрудовъ цвѣтъ, които иматъ сфериченъ видъ. Нѣкои отъ тѣзи езера сѣ пълни съ пѣстърва, а други сѣ лишени не само отъ риба, но и отъ всѣкакви животни. Нищо не живѣе въ тѣхнитѣ изкрящи води.

4. Отъ Банско презъ долината на Дамяница къмъ Валевишкитѣ езера.

5. Изкачването по склоноветѣ на изтокъ отъ Пирина, по долината на Струма. Живописнитѣ пейзажи следватъ въ непрекъсната верига единъ следъ другъ. Долината въ която расте платана и орѣха, после джба и най-после елхата и бора. Виждатъ се скали окрасени съ букети отъ иглолистни дървета, водопади бликащи отъ цепнатинитѣ на скалитѣ. . . Кolkото повече човѣкъ се изкачва, тол-

кова повече масата на Спанополе (2060 метра) расте. Туриста тукъ ще се възхити отъ жберитѣ, отъ хармоничнитѣ гънки на планината. Най-близкитѣ мѣста, тапицирани съ нѣжно-зелено очертаватъ тъмното кадифе на чернитѣ борове и ели.

6. Изкачване на Елъ-Тепе, като се трѣгва отъ Банско — класическото изкачване. Туриста ще може смѣло да си служи съ отличната карта 1:100.000 на Д-ръ Хербертъ Луисъ, съ кирилица или латиница, издание на Пруската академия на наукитѣ, най-новата и най-точната. Той ще намѣри сѣщо въ всѣко село интеллигентни и опитни водачи, които познаватъ много добре върховетѣ и долините на околността и даже понѣкога, строежа на по-далечни мѣстности.

Величественъ отъ далечъ, мощенъ отъ блиско, Пиринъ може да съперничи на много европейски планински масиви. Неговитѣ върхове, неговитѣ жбери, неговитѣ възвишения, неговото било изрѣзано като съ длето, надминава повече отъ 2,000 м., а групата на неговитѣ върхове образува панорама съ мощна сила и хубостъ. Трѣбватъ много месеци, за да се опознае добре Пирина. Пиринъ съвсемъ не е враждебна за туриста планина. Поскоро може да се каже, че тя е чужда за туриста. Той почти не я познава. И въ нейната природа така величествена и така дива човѣкъ изглежда понѣкога единъ анахронизъмъ.

Болеславъ Тахауеръ

Аташе по печата при унгарската легация

Конгресътъ на Асоциацията на Славянскитѣ Планинарски дружества ще се състои презъ настоящата година за втори пѣтъ въ София. Централното Настоятелство е избрало комисия за уреждането на сѣщия подъ председателството на почетния членъ на Съюза г. Никола Галчевъ и тази комисия взема всички необходими мѣрки за доброто изнасяне на конгреса въ България.

Датата на конгреса е опредѣлена за 23 августъ т. г. Следъ заседанията на сѣщия, делегатитѣ и гоститѣ ще направятъ излети въ околността на София и по-далечнитѣ планини.

Конгресътъ предизвиква още отъ сега основателенъ интересъ въ всички съюзни срѣди и на него вѣроятно ще присѣтствуватъ и много съюзни дейци отъ провинцията.

Съюзното списание ще излѣзе презъ августъ съ специаленъ брой, посветенъ на планинитѣ и планинарскитѣ организации на славянскитѣ страни.

БАНСКО

Съ красивото си положение въ политѣ на Пирина, съ винаги свежъ въздухъ и изобилно студена вода, съ живописнитѣ си мѣста за излети по борсови гори и високи върхове и най-после съ голѣмитѣ си удобства и чистота за покойно и уютно лѣтуване Банско, наистина, е едно отъ най хубавитѣ наши планински лѣтoviща.

Но не само съ дивната си природа Банско привлича. Това бележито, хубаво и чисто градче буди глѣдъ интересъ и съ своето славно минало, за жалостъ до сега малко известно на нашата публика. Началото на селището се крие въ епохата, когато сж се турчили чепинскитѣ родопци — 16-17 вѣкъ. Много родопци сж намѣрили спасение отъ турския фанатизъмъ въ девствената гора подъ Пирина, 10 клм. стъ сегашното Банско. Така се образували тѣй нареченитѣ Бански махали, за които заселението още пази спомени. Отъ тия прѣснати въ гората Бански махали съ течение на времето произхожда Банско.

Къмъ срѣдата на 18 вѣкъ, Банско високо се издига икономически надъ останалитѣ села въ Разложката котловина. Банскалитѣ ставатъ известни като предприемчиви кираджии, т. е. пренасятъ съ катѣри памукъ отъ Сѣрско и Неврокопско въ Бѣлградъ, Будапеща и чакъ въ Виена. Постепенно тѣ взематъ въ рѣце тѣ си — сами купуватъ и продаватъ памука. Съ тази търговия забогатяватъ цѣли родове, голѣмо богатство се струпа въ Банско.

Интересни данни за това благосъстояние могатъ да се извлѣкатъ отъ и до днесъ запазенитѣ стари касови книги съ двойно счетоводство, датиращи отъ времето на френската революция — 1779, 1793 и др. години. Тѣ сж писани съ такъвъ красивъ и курсивенъ почеркъ, какъвто надали ще се намѣри презъ онова време другаде въ България.

Въ онова време, когато България е била съвсемъ откъсната отъ западна Европа, Банскалии търгуватъ съ Австро-Унгария. Тѣхни синове се учатъ въ Виена и Италия. Издигатъ се Банскалии не само като добри търговци, но и като високи държавни чиновници. Първиятъ българинъ дипломатъ несъмнено е банскалията Германовичъ. Училъ се въ Италия, довелъ жена италианка, която отваря женско стопанско училище въ Банско, първото въ България, учи момичетата да шиятъ и плетатъ чорапи съ игли безъ куки, а Германовичъ дига възстание въ Босна. За този му подвигъ сръбскитъ кралъ го назначава за свой политически

агентъ въ Букурещъ. Запазенъ е въ народната библиотека паспортъ на българинъ съ неговия подписъ. Потомкътъ на този българинъ дипломатъ е бившиятъ ромънски министъръ на финанситѣ Германъ.

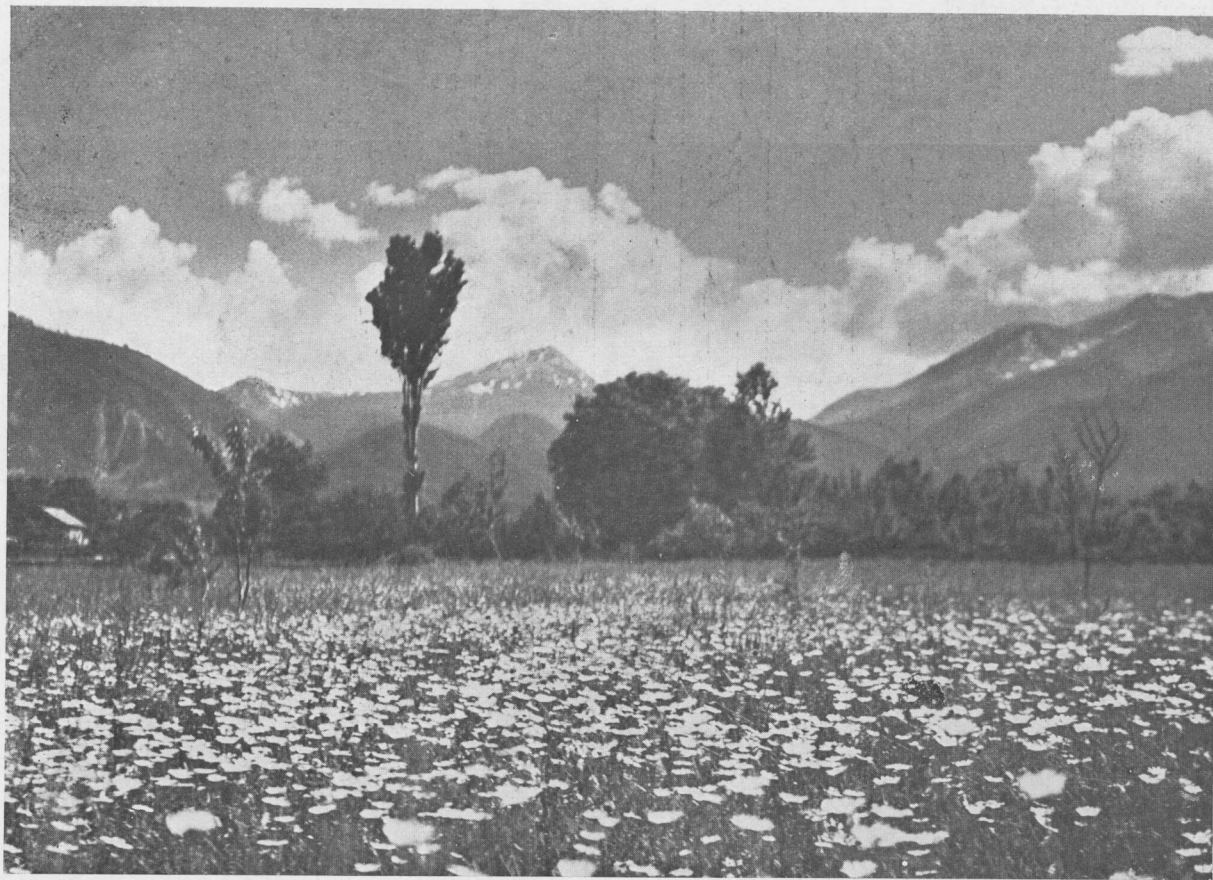
Но войнитѣ на Наполеона съ Австрия, новитѣ политически събития, а най-вече конкуренцията на американскитѣ памукъ съсипватъ търговията на Банско и то започва да запада. Въ настѣпилитѣ по-сетне борби за черковна и политическа свобода селото е взело живо участие и е дало видни дейци на чело съ единъ отъ нашитѣ най-голѣми будители, Неофитъ Рилски.

Паметницитѣ на миналото благосъстояние сж запазени и до днесъ: стари двуетажни къщи, съ здрава масивна каменна зидария. Тѣзи къщи, ако и съ чардакъ отпреди, съ вътрешното си разпредѣление и съ скривалището коренно се различаватъ отъ общия типъ чардаклии къщи у насъ. Най-интересно въ тия къщи е масивното скривалище. То е двуетажно, иззидано съ дебели стени на задната частъ на къщата, съ която се сношава съ една малка желѣзна врата. Цѣлата къща е така обградена съ високъ каменъ зидъ, че скривалището не се вижда отъ къмъ улицата, освенъ това то е закрито отъ множество клонести дървета. Въ скривалището сж крили паритѣ и всички по-ценни предмети. Ако разбойницитѣ нападнатъ къщата, както често е ставало по онова време, обитателитѣ посрещатъ нападателятъ съ пушки отъ чардака и постепенно отстъпватъ и се скриватъ въ скривалището, отъ което презъ множество мазгали пакъ могатъ да стрелятъ. Запазени отъ дебелитъ стени снабдени съ храна и вода, всички членове на семейството сж могли да преживѣятъ по цѣли дни и седмици, докато разбойницитѣ ги оставятъ на мира.

Представятъ сжщо така голѣмъ интересъ старата черква „Св. Богородица“ съ старинна красива рѣзба и новата черква „Св. Троица“ съ иконитѣ и високата камбанария съ часовникъ. И дветѣ сж зографисвани въ разни времена отъ мѣстни майстори. Зографското изкуство почнало да се развива още презъ времето на оживенитѣ сношения съ Виена и Италия. Известна е фамилията Молерови, чиито основателъ Тома Вишановъ е първиятъ Молеръ (нѣмски маляръ — зографъ), училъ иконопиството въ Виена.

Изкуството се предавало въ този родъ отъ баща на синъ почти до края на миналия вѣкъ.

, Ст. Л. Костовъ

Пиринъ

Снимка Никола Божиновъ

ПОДИРЪ ОБЛАЦИ- ТЪ ИЗЪ ПИРИНЪ

отъ ИВАНЪ Н. ИВАНОВЪ

Царство на сѣнки и легенди, вѣченъ символъ на борбата за животъ и само-възмогване на единъ изстрадалъ народъ, Пиринъ заплени душитѣ ни и съ чародейната сила на своя дивенъ планински миръ.

Наистина, нѣма по-величественъ храмъ между роднитѣ планини, където тържеството на вѣчния празникъ въ планината да ни изпълва съ толкова възторгъ и свѣтлина. Колкото и скромна да е една душа, тукъ тя би могла да преживѣе върховното напрежение, да стане духъ и да тържествува следъ върховната победа.

Хората, които никога не сж изгръпвали предъ шеметнитѣ му дълбини, които не сж тичали подиръ облацитѣ му и не познаватъ стихииѣ му, наричатъ бродяшкитѣ ни изъ Пирина пресилено увлѣчение. Може би тѣ иматъ право. Мнозина отъ насъ съ радостъ носятъ бремето на неговия пленъ отъ днитѣ на детството и юношеството. Обаяни отъ неговия чаръ, ние често възкресяваме преживѣлицитѣ си, като свѣтли точки по пътя къмъ една желана вѣчност. Споменитѣ ни изпълватъ съ чувство на особена благодарностъ и воля за животъ.

Странно, Не сте ли оставали изне-надани, когато следъ много преживѣлици изъ Пирина, тръгвате отново на излетъ, въоръжени съ чувството на познатостъ — напълно убедени, че ще срещнете старъ

познайникъ, а предъ Васъ се изправя загадка? Смѣлостта Ви, която само преди малко е обещавала широкъ размахъ на криле, сега е достатъчно скромна. Всѣка чупка по жंबरитѣ е новъ въпросъ, а писъкътъ на въздуха между тѣхъ — странно непознатъ зовъ. Въображението Ви е още много слабо, за да участвува въ играта на облацитѣ. Мжчите се да проумѣете чувството, което никога до сега не сте изпитвали, събудено отъ формитѣ на планината или отъ перспективата на върховитѣ точки. Погледътъ Ви отначало плавно, а малко следъ това неспокойно бѣга по начупенитѣ вериги, не смогва да ги овладѣе и отмалява нѣкъде въ безкрая. До като трае този бѣгъ, цѣлото Ви сжщество е обзето отъ чувството да уподоби линиитѣ — сжщото, което преживѣвате, когато съ напрежение следите опасно акробатично движение. И тукъ движението Ви завладява, като че сами Вие сте стихията, която въ тоя мигъ дава линията и формитѣ на планината. Единъ новъ свѣтъ се ражда, безъ да знаете къде, — предъ Васъ или въ собствената Ви душа. Нима за пръвъ пътъ виждате Върха на буритѣ, Кутело, Газей, божествената Валавица, или шеметния лобъ на Каменица. Защо тогава това странно чувство, че тѣ сж новъ миръ, никога не вижданъ и не почувствуванъ до сега? Споменете си. Когато за пръвъ пътъ сте споходили Пирин, навѣрно той е внесълъ смутъ въ

душата Ви. Тогава не сте имали свобода да видите и преживёте всичко. Тръбва много пъти да го сподолите, да изкупите свободата си отъ неговия гнетъ и достойно да се възмогнете до величието му. Той винаги ще Ви посръща съ новъ чаръ на покоя и стихиитъ си. Бждете сигурни, че колкото и да се сближите, винаги ще откризате въ него по нёщо ново, непреживёно и неповторимо. Има мигове, които бихте желали да бждагъ вёчностъ, а други никога да не се повгяратъ. Не ви ли се е случвало да бждете съ леко, свётло настроение на духа, да се чувствувате въ такава интимностъ съ всичко, което ви заобикаля, че да имате желанието да се слёте, да загубите себе си? А следъ това идва нёкаква непозната причина, за да откъсне тоя миръ огъ васъ, да го направи недосегаемъ, даже враждебенъ?

Винаги, когато събудя спомена за едно подобно преживёване, изпадамъ въ парадокса на чувството — да не се повтори никога... и все пакъ, поне още веднажъ да го преживёя.

Слизахме малка група отъ близки хора по гребена надъ Дамяница. Срещу насъ се възправяха Стражитъ, нёми както винаги, но съ приветлива усмивка заради веселата игра на розовитъ облачета, гонещи се между тёхнитъ шила. Неусетно изминахме билото и следъ малка почивка предстоеше да се спуснемъ въ Момини двори и Валявица. Но въ този моментъ преживёхъ нёщо страшно. Изплаши ме едно странно видение надъ Каменица и веригата отъ нейния побратими. Непонятно отъ кжде и тёй отведнажъ, роякъ тёмни облаци се събраха надъ изгризанитъ имъ чела. Развихриха се като демони и запалиха стихиенъ пожаръ. Разбрахъ, че нищо не ще пощадятъ, че ще пратятъ насъ и цёлия свётъ въ преизподнята. Съ въображението си, само за нёколко мига, видёхъ всички чудеса на Апокалипсиса.

Изминаха години, впечатлението отслабна, но жаждата на вёрвация, че ще види и други чудеса неспирно ме влече за ново богослужене въ Пирина, къмъ вёчнитъ олтари на неговитъ вёрхове.

Газей и Стражитъ

Снимка Ив. Ивановъ

ПИРИНЪ И БАНСКО

отъ ПРОФ. В ЗАХАРИЕВЪ

Не ме е напускалъ спомена за онзи денъ отъ щастливитѣ години на моето юношество, когато за първи пѣтъ се изкачихъ на Мусала.

Тогава нѣмаше нито поменъ отъ хижи и заслони. Нарѣдко се срещаха туристи по планината. Затова може би, върхътъ, съзрянъ отъ безмѣлвната девствена долина на Царска Бистрица, се изправяше още по-високъ и внушителенъ. Гробната тишина на циркуситѣ и леденото спокойствие на кристалнитѣ, отразяващи блестящитѣ ленти на последния снѣгъ езера, ни навѣваха особено сѣрахоотно чувство.

Когато стѣпихме върху потъмнѣлото каменно чело на върха, предъ насъ се показва непознатъ новъ свѣтъ. Оттатѣкъ минаващата по хребета на Манчу тур-

ска граница се простираше необятната империя на кървения султанъ. Далече на изтокъ се виждаха още върхове, гори и нагънати хълмове, чиито хълбоци бѣха украсени съ златни ниви.

Гледахме унесени нататѣкъ. Стори ми се че надъ далечнитѣ нивя се понесе и стигна отвѣдъ дори до насъ сподавена робска въздишка, тѣжна жѣтварска пѣсень.

Още по-далече на югъ, като миражъ се изправяха жѣберитѣ на легендарния Пиринъ, издигащи се високо въ небесата. Следъ нѣколко неспокойни години до насъ достигна вестъ, че подъ неговата сѣнка и закрила, поробенитѣ се надигнали за да се борятъ за свобода, такава, каквато имяхме отсамъ Рила. Презъ единъ отъ тѣзи наситени съ неизвест-

ностъ зловещи дни, преминали рилските чалове, гонени отъ аскера, напуснали опожаренитъ си домове, пристигнаха при насъ бѣжанцитъ, говорещи сѣщия, нашиятъ езикъ.

Минаха доста години. Спуснали се отъ Налбанта отатъкъ въ свободната вече земя, следъ нощувка на Семково, въ едно свѣтло утро се запѣтихме на югъ къмъ Банско и Пиринъ. Излѣзли изъ тъмнитъ борови гори на открито, замаяни застанахме предъ величествена, незабравима гледка. Далечъ нѣкъде на хоризонта, залѣни въ розово сияние се изправяха бѣлитъ кули и стени на легендарната планина. Долу въ синевината, въ оазисъ отъ буйна зеленина се съзираше нѣкакво фантастично селище. Като въ снъ, видѣхме Банско въ това ранно утро. Когато подкованитъ ни обуца затракаха го стариннитъ калдърѣми на приказното градче, миражътъ започна да става действителностъ.

Слънцето клонѣше къмъ залѣзъ. Дълги модри сѣнки пълзѣха по върховетъ, слизаха, гонѣха се изъ низината и бавно се спускаха надъ стариннитъ защитени съ грамадни тежки порти домове. Настѣпващата тиха нощъ предлагаше спокоенъ отдихъ подъ закрилата на Елъ-Тепе, отъ чието теме изпратихме следващиятъ день.

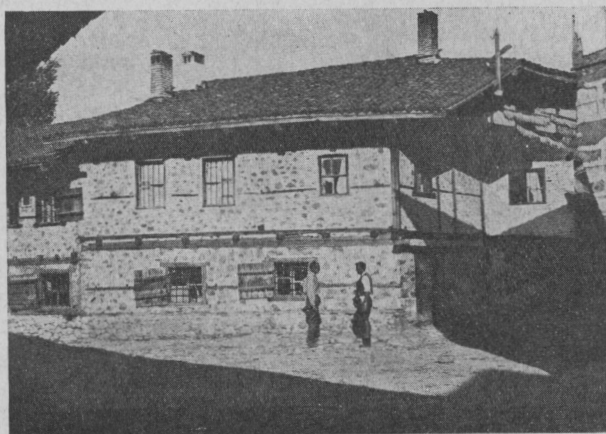
Не мога да забравя тази сребриста лунна нощъ надъ Банско, презъ която ромола на подскачащето изъ улицата поточе ми разправи за отминалитъ въ вѣчността дни.

Все още дочувамъ приспивната пѣсенъ на Глазне, на рѣката съ сребърнитъ води.

За онѣзи, чието битие протича въ голѣмия градъ помежду студенитъ монотонни стени на убийствено изправенитъ улици, въ циментовитъ клетки на покрити съ отравящи окото червени цигли измазани въ мрачно сиво домове, Банско и Пиринъ сѣ обвитъ въ една чудна легенда другъ свѣтъ.

Всѣки кѣтъ на старинното градче, всѣкой домъ съ неговитъ широки стрѣхи, просторни слънчеви веранди и уютни закѣтани стаи, затворенъ съ грамадни порти, защитенъ съ тъмни скривалища съ бойници, всичко нашепва за далече отминало време, когато тукъ е кипѣлъ другъ буенъ животъ.

Мълчаливитъ домове, надъ чиито врати сѣ издълбани забравени почти имена и забележителнитъ по своята рѣзбарска и живописна украса храмове, дѣло на мѣстни майстори строители, живописци и рѣзбари, сѣ красноречиви спомени за една отминала ценна по самобитното си творчество епоха. Презъ ония дни, ко-

Банско — къщата на Неофитъ Рилски. Сн. инж. Б. Стоиловъ.
(На покрива е сложенъ печата на новото време — закована е летва за жицитъ по електрическата мрежа)

Улица въ Банско

гато скъпи товари сѣ отправяни отъ тия домове отвѣдъ тихия бѣлъ Дунавъ къмъ Пеща и Виена, Банско се издига като значителенъ духовенъ и търговски центъръ, който дава тежки търговци, вещи дипломати, книжовници и живописци. Банскалии подържатъ свои кантори дори въ Виена, кждето завеждатъ да учи канонитѣ на божественото изкуство Тома Вишановъ — създателя на мѣстната живописна школа.

Още стои, подобна на скъпъ камѣкъ върху старинна диадема, родната кѣща на Неофитъ Рилски, молепсана съ белега на новото, модерното време. Въ гробището на старата църква Св. Богородица, чийто иконостасъ неизвестенъ намъ майсторъ е украсилъ богато съ дроздове, лъвове, дракони, лозници и слънчогледи, каменни кръстове броятъ днитѣ отъ френската революция дори до днесъ. Други, по-високи отъ човѣшки ръстъ, направени отъ черна мура по време на Наполеоновитѣ походи, протягащи злоещо рамене върху тъмната снага на Пирина, говорятъ сѣкашъ за Голготата на тази земя.

Постепенно заглъхналъ живота въ старитѣ домове. Затворили се тежкитѣ ко-

вани порти следъ последнитѣ тежки кервани, откакто кораби съ грамадни бѣли платна започнали да пренасятъ денкове съ памукъ отъ Новия свѣтъ.

Странна тишина витае отъ тогава насамъ надъ малкото градче. Отъ денъ изъ денъ Банско мѣни своя обликъ. Изъ неговитѣ живописни улици шествува вече епидемията на новитѣ модни безвкусици, която съ шеметна бързина унищожава запазвани презъ вѣкове съкровища. Издигатъ се сгради каквито има навсѣкжде, безъ каквѣто и да било белегъ на нѣщо родно наше, на онова, което е създадено въ Банско. Само Пиринъ се изправя все така внушителенъ, безъ да мѣни своето рухо остава вѣчно младъ.

Ние, които така много ценимъ нашия Нюрнбергъ, като единъ отъ малкото запазени стари градове и като изходенъ пунктъ за излети изъ Пиринъ, правейки онова, което е по силитѣ ни за да му влеемъ нова свежа кръвъ та да доживѣе още толкова, ще идваме да го виждаме облѣченъ въ неговата старинна пицна болярска дреха, а не загърнатъ въ модна мантия, която ще го прави неизказано смѣшенъ, подобенъ на другитѣ му наконтени по модата събратя.

Възната снимка на Елъ-Тепе и
Кутело

Снимка Н. Миронски

СЕВЕРНАТА СТЕНА НА ЕЛЪ-ТЕПЕ

отъ БОЖИДАРЪ СТОИЧКОВЪ

Взели за по три дни отпускъ, Телчаровъ и азъ потегляме презъ августъ м. г. за Пирина, съ единствената целъ, да изкачим северната стена на Елъ-тепе. Раницитъ ни бѣха натѣпкани съ вѣжега, клинове и халки. Освенъ това, носехме и всичко необходимо за ношуване на открито при най-лошитъ атмосферни условия за този месецъ.

Въ колата за Банско, предимно жени. Отначало имъ слушахме разговоритъ, отнасящи се до разнитъ начини на варене сладко, до ползата отъ горещитъ бани и до това, каква е днешната младежъ и пр. Това видимо ни забавляваше. Колкото, обаче, приближавахме Банско, толкова тия разговори ни ставаха чужди и на тѣхно мѣсто се явяваха въ мисълта ни прѣснитъ още думи на двама наши приятели, които при изпращането ни замоли-

ха да имъ оставимъ по-ценнитъ си принадлежности, тѣй като всичко се случвало . . . Отъ друга страна, страхотнитъ разкази на двамата нѣмски алпинисти, Мозлъ и Ауеръ, които презъ есеньта 1934 година бѣха първи и последни изкачили стената, отдавна бѣха здраво залегнали у насъ, а изявленията имъ, че тая стена е представлявала проблема на лѣтния алпинизмъ на Балканитъ и за дълго време ще представлява зимниятъ, нѣ караха да се позамисляме върху нашето предприятие. И наистина, колкото да бѣхме увѣрени въ себе си, въ успѣха на нашата задача не бѣхме сигурни. И съ пълно основание. Следъ изкачването на стената отъ Мозлъ и Ауеръ, последнитъ ни обясниха, че сѣ се катерили цѣли осемъ часа, че сѣ употребили множество куки, че пѣтътъ е билъ свързанъ съ голѣма опасностъ отъ

каменни лавини и че само доброто време имъ помогнало. Въ този смисълъ, впрочемъ, тѣзи двама нѣмски алпинисти държаха повече отъ 20 сказки въ Германия, за изкачването на казаната стена на Пиринъ. И много естествено, че при едно подсъзание отрупано съ такива очерки за северната стена на Елъ-тепе, ние не можехме да разчитаме на особенъ успѣхъ, още повече, че съ тръгването си отъ София ние имаме дъждъ.

Въ Банско настроението ни се повишава вследствие на много причини, най-вече поради това, че времето отиваше къмъ оправяне.

Сжщата вечеръ потегляме за хижа Бъндерица, където пристигахме късно презъ нощта. Хижата пълна. Въпрѣки това, спяхме добре, благодарение грижитѣ на бай Лазаръ. На сутринята, по здрачъ, потегляме за Казанитѣ, съ всичкото си необходимо съоръжение. Така че никой нищо не знаеше за нашето идване и отпѣтуване. Предвидливостта, обаче, изискваше да обадимъ на бай Лазаръ за намѣренията ни, който като чу за нашето решение, се обърна рѣзко къмъ Телчаровъ и каза: „А бе, докторе, ти си поне уменъ човѣкъ, какви глупости смѣташъ да правишъ“, и сочейки къмъ мене добави: „да ги върши това момче, разбирамъ, ама ти . . .!“

Къмъ 6½ сутринята бѣхме въ подножието на Казана. Билъ съмъ и предъ по-големъ изпитания, но така да ми сж се свивали гърдитѣ не съмъ ималъ другъ случай. Нѣщо като че ли ми тежеше на раменетѣ, на рѣцетѣ, на краката и ме караше да бжде неспокоенъ. Телчаровъ мълчеше и лениво развързваше раницата си, което показваше, че и него го тормозеше нѣкоя опредѣлена мисълъ. Всичко това бѣ последица отъ лошата психологическа подкладка, която бѣхме получили за изкачването на стената отъ разказа на двамата нѣмски алпинисти, при това обогатена отъ думитѣ на нашитѣ приятели и отъ сутринната забележка на бай Лазаръ.

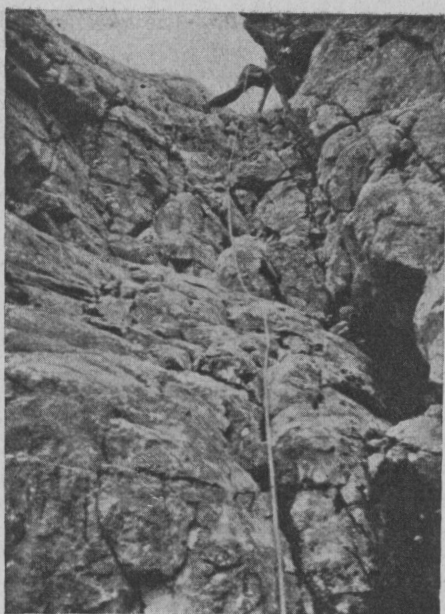
Следъ като преценихме добре възможноститѣ за и противъ успѣха ни, ре-

шихме да тръгнемъ. До този моментъ за стената знаехме, че е близо до 500 метра висока; че е съставена отъ две части — първата почти отвесна, втората по-наклонена, но затова пѣкъ по-трудна, тѣй като тя изглеждаше да е съвършенно гладка. Такова бѣ поне впечатлението, което бѣхме придобили за тази стена отъ многочисленитѣ наблюдения върху нея още отъ минали години. Защото идеята за изкачване на Казанската стена лежеше у българскитѣ планинари отдавна.

Къмъ 8 часа, при мъгла, съ видимостъ до 20 метра и при дъждъ, ние започваме съ осъществяване на задачата си. Предстоеше ни на първо време да изкачимъ голѣмата прѣспа на Казана, за да достигнемъ самитѣ скали. Последнитѣ бѣха открити отъ снѣга съ голѣми отвори. Тукъ се вързахме съ въжето, сложихме си лекитѣ обувки и извършихме всички други приготовления. Телчаровъ водеше. Предъ видъ предполагаемитѣ трудности на нашето предприятие, бѣхме решили да се смѣняваме въ воденето на всѣки 15 минути. Отначало напредвахме предпаз-

Мъглата надъ стената Снимка Л. Телчаровъ

Въ стената

Снимка Л. Телчаровъ

ливо — страхувахме се отъ неустойчиви и свличащи се отгоре камъни; самото катерене не представляваше особени трудности, въпрѣки задоволителния отвесъ, поради добре очертанитѣ каменни образувания и изобилнитѣ хватки. Смѣнявахме се въ воденето само за лично удоволствие, но не и вследствие на нѣкаква особена умора. Постепенно мъглата се разрѣди, докато остана напълно подъ насъ. Съ това ние можахме да видимъ кѣде се намираме. Бѣхме оградени отъ всички страни отъ отвесни скали и дълбочината подъ насъ се губеше въ мъглата. Гледката бѣше наистина внушителна и нашитѣ лоши мисли не можеха да не се разсѣятъ.

Изведнажъ надъ насъ се издигна цѣло ято ястреби, наизкочиха отъ всички страни на Казана. Безъ да обръщаме особено внимание на тѣхното противно грачене, ние напредвахме, търсейки 10 метровия пълень отвесъ, за който нѣмцитѣ ни бѣха говорили, че е едно почти непроходимо препятствие и въпрѣки това, представлява единствения пѣтъ за мианаване къмъ по-плоската частъ на Казана.

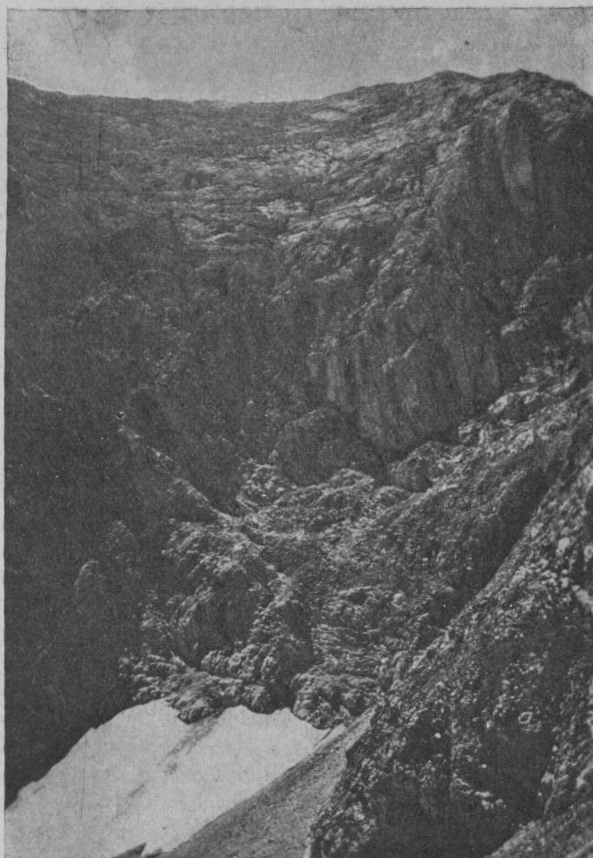
При едно отклоняване въ лѣво се отзовахме на една малка площадка, отъ която всички пѣтища понататкъ ни се прекъсваха. Точно предъ насъ се чертаеше единъ улей въ пълень отвесъ 5 до 6 метра високъ, свършващъ като корнизъ. Впрочемъ такъвъ единъ корнизъ ние видѣхме тукъ по окръжността на цѣлата скала на Казана, която ясно ни показваше че следъ това идватъ наклоненитѣ скали, чисто керемиденъ строежъ, които ни даваха основание да мислимъ, че тамъ ще да е голѣмата трудностъ на цѣлия туръ. При опита си да качиме отвесътъ, ястребитѣ се спуснаха стремглаво надолу и накацаха по корниза, като заграчиха, гледайки ни право въ очитѣ. Сега видѣхме колко сж много тѣ на брой; цѣлиятъ корнизъ бѣше осѣянъ отъ тѣхъ. При всѣко наше най-малко движение, тѣ усиляха граченето. За наше успокоение, решихме, че въроятнo гнѣздата имъ се намиратъ горе при корниза, но после установихме, че тѣ действително могатъ да представляватъ една доста голѣма опасностъ.

При вториятъ опитъ изкачихме прословутиятъ отвесъ всичко на всичко за около 15 минути и то заради ястребитѣ, но не и следъ два часа усилие, както бѣха заявили неговитѣ първи победители.

Нашето разочарование стана още по-голѣмо, когато следъ това вмѣсто гладки, наклонени надолу скали, ние намѣрихме идеални за катерене условия. Всичко вървѣше сега толкова лесно, че лично азъ, не се чувствувахъ задоволенъ отъ направеното. Причината за това, може би се криеше въ нашитѣ очаквания за голѣми изпитания. Така или иначе, азъ гласно се ядосвахъ, за гдето близо осемъ мемеца се е разправяло, че двамата нѣмски алпинисти сж извършили единъ подвигъ съ изкачването сев. стена на Елъ-тепе.

Съ развалено настроение поне за една седмица, ние стигаме върха следъ два часа катерене.

Слизаме до хижата съ обяснения отъ страна на Телчаровъ относно планинската честъ, спекулацията съ идеята за планината и пр. Долу въ хижата, безъ да сж

Северната стена на Елъ-Тепе

Снимка Л. Телчаровъ

ни видѣли всички, знаяха отъ кѣде ид-
ваме. Поздравляватъ ни съ успѣха. На-
праздно употребявамъ всичкитѣ си ези-
кови способности, за да ги убедя, че сте-
ната не е толкова трудна, колкото из-
глежда, че е осѣяна съ многобройни
хватки, и ако изключимъ въпросниятъ
отвесъ, придобива характеръ на единъ
обикновенъ катераченъ туръ, че всѣки
отъ тѣхъ може да направи същото и
пр. и пр. Никой не искаше да върва на

думитѣ ми. Оставихъ ги да отнесатъ съ
себе си убеждението, че стената е наис-
тина нѣщо много страшно и че не всѣки
може да предприеме изкачването ѝ.

И докато едни разглеждаха специал-
ното ни съоръжение, а други ни питаха,
дали за пирамидата сме навързвали въ-
жетата за да се изкачимъ по тѣхъ, бай
Лазаръ тихо се подсмиваше и повтаряше:

„Не сж я качили, не сж я качили . . .!“

Снимкитѣ на стр. 198 сж (отъ горе на долу) Елъ-тепенската група, Цир-
кусътъ на Попово-езеро, върховетѣ Безбогъ и Десилица, гребенътъ Камено-
дѣлъ съ вр. Каменица, а на стр. 199: вр. Дженгалъ, Пирински еделвайсъ и Стра-
житѣ.

МАСИВЪТЪ МАНГЪРЪ-ТЕПЕ

Текстъ и снимки отъ К. х. РАДОНОВЪ

Ако нѣкому се е отдало случай да възседне върху мраморното чело на пиринския първенъ или върху гранитния Тодоринъ-върхъ, погледътъ му ще да е билъ привлѣченъ на югоизтокъ отъ единъ високъ масивъ, съ вирнати въ приоблачни висоти, върхове отъ възправени канари, приличащи на Рупитъ въ Рила. Това е Мангъртепенския масивъ. Той спада къмъ гранитния дѣлъ на планината и е едно отъ най-голѣмитъ пирински разклонения, което се отдѣля отъ в. Моминъ-дворъ въ северна посока, издигайки се надъ 2800 м. височина.

Тази гранитна маса, проядена и надробена презъ вѣковетъ отъ извѣтрителнитъ процеси, образува вододѣла между рѣкитъ Демяница и Ретиже отъ Валявишия и Папазгѳолския циркуси на северъ. Въ далечното минало, ледниците сж измоделирали отъ него красиви форми съ непроходими гребени и мжчнодостѣпнитъ върхове: М. Мангъръ 2827 м.; Г. Мангъръ 2860 м., Ушицитъ 2840 м., Газей 2764 м., Стражитъ 2810 м., Каймакъчалъ 2765 м., Дисилица 2725 м., и Безбогъ 2660 м. Въ неговитъ високи, задѣлбани въ гранитната скала циркуси, се покаятъ водитъ на десетина чудно красиви езера, нѣкои отъ които даватъ водитъ си на рѣкитъ Демяница и Ретиже, а други сж началото на Добринишката и Лошинска рѣки. Въ югоизточна посока сж разположени високо Полежанския и Безбожкия циркуси, въ източна — Мангъртепенски, Дисилички и Перлешки циркуси; а въ западна и северна посоки — Газейски и недооформения Юленски циркусъ. Нѣкои отъ тѣхъ сж по-плитко, а други по-дълбоко врѣзани въ снагата на масива, но и единитъ и другитъ изобилствуватъ съ моренни материали.

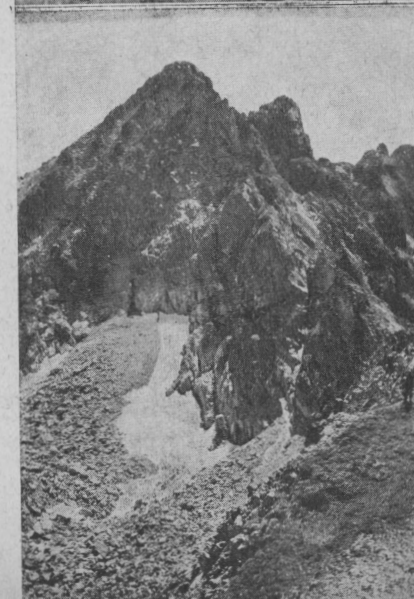
Склоноветъ на масива къмъ долините на Дамяница и Ретиже сж стрѣмни, като първитъ сж обрасли съ вѣковни мурови гори, а вторитъ — голи, осѣяни съ голѣ-

ми каменни блокове (гроачи). На северо-изтокъ, подъ циркуснитѣ тераси на Дисилица, склоноветѣ сж по-полегати, обрасли съ хубави борови гори въ низинитѣ и образуватъ обширна хълмиста тераса, която затваря Разложката котловина на изтокъ и съ хребетитѣ на Родопитѣ, притискатъ коритото на р. Мѣста, образувайки дефилето „Момина клисура“.

Едно посещение на Мангъръ-тепе, Стражитѣ или кой и да е върхъ отъ този масивъ, дава възможность на погледа да съзре далечъ на югъ Драмски Бозьдагъ, Али-ботушъ, Кушиница, Круша, а между тѣхъ — тихитѣ води на Орфанския заливъ; на западъ — историческа Бѣласица и задъ нея синкавитѣ очертания на Кожухъ и Шаръ; на изтокъ — кждравитѣ дипли на Родопитѣ и задъ нея темето на старо-планинския първенецъ; на северъ — красивата Рила съ всички нейни върхове; а на западъ предъ погледа се изпрѣчва Елтепенската група, царствено величествена, съ най-високитѣ пирински върхове и страхотни циркуси, оградени съ отвѣсни стени. Непосрѣдствено до масива се откриватъ красиви циркуси съ десетки езера въ тѣхъ, като сини очи, презъ които планината гледа небесната ширъ.

Най-близъкъ и удобенъ изходенъ пунктъ за излети въ тази частъ на планината е хижа „Демяница“. Отъ нея до Каймакъ-чалъ сж 3 ч.; до Дисилица — 3 часа; до Стражитѣ — 3½ ч.; до Газей — 3½ часа; до Ушицитѣ — 4 ч.; до Г. и М. Мангъръ 4 часа и до Безбогъ — 5 часа. Къмъ първитѣ отъ тия върхове може да се възлѣзе отъ Юленския, Перлешкия и Мангъртепенския циркусъ съ изходенъ пунктъ Банско, а къмъ останалитѣ (южнитѣ) — отъ къмъ Валявица. Пжтекиитѣ водятъ само до нѣкои езера и до подножието на гребена, а изкачването по върховетѣ е безъ пжтека.

Мангъртепенския масивъ по липса на добри пжтеки и поради мжнопроходимия си теренъ, по-малко се посещава отъ туриститѣ, но затова пкъ той е единъ отъ най-красивитѣ дѣлове на Пиринъ и отъ неговитѣ върхове се откриватъ необятни хоризонти.

Топло слънце ни радва отъ синьото небе надъ Бъндеришки чукаръ. Хижата е тиха. Нейнитѣ гости се изтеглиха нагоре по рѣката и пѣргавата булка на бай Лазара, следъ като е почистила всичко отъ обѣдъ и следобѣдъ, отдѣх-ва малко, че трѣбва наново да започва работа: тия гладни хора трѣбва да се хранятъ.

Ние си лежимъ на поляната предъ хижата — групата „Абленъ“: Надя, Жечка, Андрея, Петъръ и Пеме. Днесъ ни е свободенъ день и трѣбва да бждемъ мързеливи. Андрея разправя чудни приказки, Надя и Жечка ужъ не слушатъ, Петъръ спи, а Пеме подскача.

Нѣкъде отъ скалитѣ надъ хижата черниятъ Гого вика, загазилъ надъ от-веситѣ. Търсимъ го съ очи, но не го намираме. Нѣкой предлага да ида да му помогна, защото съмъ отъ спасителната служба — но азъ не искамъ. Съгласно устава, не може самъ човѣкъ да помага, а трѣбва дежурна команда. Съ вжже, лѣкарь и чанта. А такива нѣма. При това ще изложимъ черниятъ Гого предъ момичето, което въ екстазъ го гледа отъ долу! . . .

Продължаваме да си почиваме.

Часътъ е вече петъ и половина. Слънцето гони „Елъ-Тепе“. Рѣката пѣе тихо. Става по-хладно. Подухва лекъ зефиръ и се диша по-свободно.

Черниятъ Гого слиза и поднася на момичето единъ голѣмъ, голѣмъ еделвайсъ — колкото две стари петолевки! Казватъ ми, че азъ не съмъ можелъ да направя така, като Гого. Не съмъ билъ авантюристъ.

Обиждатъ ме!

Азъ казвамъ, че мога. Даже мога да открадна едно момиче и предъ очитѣ на жена ми да го отвлека въ авантюра. Жечка е съгласна. И жена ми позволява. Другитѣ не вѣрватъ.

Тръгваме веднага: Жечка и азъ. Разбира се всичко на шега — само така, да видимъ дали можемъ.

Драскаме право изъ улея надъ хижата, къмъ „Тодоринъ връхъ“.

Хижата остава все по-малка и по-малка и после съвсемъ се скрива. Поляната предъ хижата сѣщо се стопява подъ погледа ни и само по навикъ, на горния ѝ край виждаме, задъ оградата, бѣлата кърпичка на жена ми, която ни изпраща съ радостъ и тъга — и съ предупреждение авантюрата да не е чакъ най-голѣма.

Предъ насъ изниква въ висинего внушителната снага на „Елъ-Тепе“. Скро се подава и страхотното чело на Кутело и израства наредъ съ Елъ-Тепе — като два харамии близнака.

Нашиятъ улей вече не се вижда подъ насъ. Отдавна и хижата, и поляната, и рѣката се скриха подъ земята. Ние сме на билцето, провираме се презъ горичката, отправяме бързъ погледъ къмъ Каркъма — царствата на старитѣ хайдути — и поемаме рамото на Тодоринъ връхъ.

Отъ Тодоринъ връхъ изпратихме слънцето. Бавно-бавно то се усмихна за последенъ поздравъ презъ този день и потъна презъ златно-пурпурния поясъ отъ тънки облачета задъ свѣта, нѣкъде между Елъ-Тепе и Кутело. Последни сребърни лъчи се провѣрха изъ червеното небе, погалиха за сетенъ пѣтъ гордитѣ върхове на планината, после засмѣното лице на Жечка — и отлетѣха къмъ лазурното вечерно небе, кждето се стопиха. Наведоха въ молитва чела върхове-тѣ и когато ги вдигнаха въ спокойствие — бѣше вече здрачъ. Пурпурътъ на западъ бѣше потъналъ следъ слънцето — и харамийтѣ Елъ-Тепе и Кутело бѣха самотни и строги. Езерото подъ Тодоринъ връхъ бѣше тъмно и студено, а птичи-тѣ си бѣха отишли.

Надъ планината настана великата, тиха, лѣтна нощъ.

Бързо, като бѣгълци, двамата прескочихме неравнитѣ морени на източното рамо на Тодоринъ връхъ, претичахме

презъ равното поле къмъ склона на Василашкия циркусъ — и се надвесихме надъ Василяки.

Единъ огънь край езерото ни показва човѣшки животъ тамъ — и плѣска на лопатитѣ изъ тъмнитѣ води на вълшебното борово езеро прекѣсваше тишината на нощта.

Ние запѣваме „Во блайбс ду“, после Жечка спира и азъ го довършвамъ — както става обикновено. Даваме знакъ съ електрическото си фенерче кѣде сме — за да обърнемъ внимание на живота при езерото за авантурата си — и бързаеме да слѣземъ.

Огънятъ не се смущава и не ни обръща внимание. Той си пращи и отвреме-навреме — когато трудолюбивитѣ стопани му хвърлятъ новъ клекъ — изпраща искри изъ тъмното небе. Лодката си плющи по тихитѣ води на езерото и се разхожда.

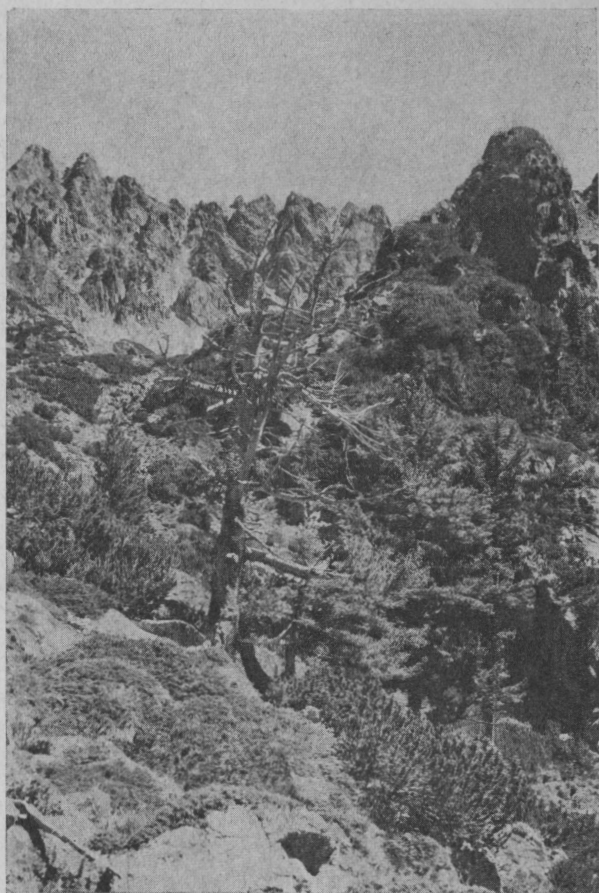
Така ние наближаваме езерото, отминаваме живота, потъваме въ черната мурова гора, едва-едва намираме пжтеката — и ето, тя ни довежда до шумната и весела хижа.

Рано сутринта се измѣкваме изъ нея и поемаме слънчевия пѣтъ изъ Дамяница — къмъ Превала — Темното езеро — Каменица.

Оставаме въ лѣво пжтеката за вълшебната Валявица, изъ която топло ни се смѣе слънцето, скачаеме отъ тераса на тераса къмъ Превала, правимъ фотомонтажи, на ужъ планински анемонии, които Петъръ снима, а Андрея яде — претупваме моренитѣ подъ „вратата“ и изкачѣме. Почиваме, и решаваме, че е полесно да слѣземъ надолу, отколкото да вървимъ въ хоризонталъ въ лѣво и да гонимъ езерото: него можемъ да навестимъ на връщане.

Много сме сговорна дружина, когато е за лесно. Тръгваме на долу, къмъ подножието на Каменица.

Шестъ диви кози си играятъ на стръмния склонъ на Каменица и събарятъ камъни. Ние викаме — тѣ спиратъ и лѣгатъ. Не се виждамъ, всичко е едно. Ние

мълчимъ. Една минута. После козитѣ пакъ скачатъ и бѣгатъ — право нагоре! Колко сж хубави! Две извиватъ въ страна и се изгубватъ въ нѣкакъвъ улей. Четиритѣ летятъ право нагоре, прехвърчатъ слънцето — и сжщо се изгубватъ.

Надя и Жечка сж умни момичета и сѣдатъ, защото не могатъ прави да изживѣятъ това щастие.

Каменець изкачваме право презъ срѣдата на сипея. До подъ овеситѣ ѝ — които изкачваме отъ дѣсно, улавяме западното рамо на върха и по него излизаме горе.

Черниятъ връхъ е обвитъ въ непрогледни мъгли, които ни скриватъ дори единъ отъ други. Но понеже се знаемъ, че тѣ ще се дигнатъ, когато слѣземъ отъ върха, подчиняваме се: упорството е излишно.

Поемаме път надолу по източното било на върха. Мъглата отъ Каменица изпълнява обещанието си и разкрива върха съблазнителенъ подъ свѣтлитъ лъчи на слънцето.

Ние ѝ благодаримъ. Отбиваме се на Темното езеро, където лежимъ въ унесъ по синьото небе. Отъ къмъ Моминъ дворъ извиратъ бѣли облачета.

После се спускаме отъ Темното право на Валявица. Синитъ води на езерото пречупватъ въздуха въ милиони свѣтлинки. Слабъ вѣтрецъ гони дребни вълни и ги разбива съ тиха пѣсень о скалитъ на източния брѣгъ. Какъ хубаво човѣкъ би останалъ тукъ, вѣчно тукъ — край синитъ води!

Но — не може. Какво ще правятъ безъ менъ? По-добре, ако съмъ решилъ да остана подъ Стражитъ. Тамъ би било нѣкакъ по-славно.

Съгласенъ съмъ: трѣгваме по Малкия Мангъръ за Стражитъ.

Една отъ най-хубавитъ гледки въ Пирина, особено когато групата е вече достатъчно изморена, се разкрива отъ скалата на Малкия Мангъръ на юго-изтокъ и югъ. Тукъ въ лѣво, въ дъното, предъ очитъ ни спокойно почива величествено Папазъ-гьолъ, окото ти броди презъ Дженгала — Моминъ дворъ и Кралевъ дворъ — спира на сребристото Валявица и чува тихия ромонъ на Дамяница, която гони водитъ си надолу изъ долината. Въ далечината страхотната черна Каменица крие мъгли и диви кози.

Време нѣма, обаче: пладне е отминало. Лъха новата вечеръ.

Ние заобикаляме Газея, тичаме по равното било на Мангъра и овисваме надъ Стражитъ.

Мене тука, обаче, ми минава желанието да оставамъ. Изъ единъ улей последвамъ групата, разочарована отъ решението ми, и я настигамъ въ Газейската рѣка.

По здрачъ, презъ стръмното — ние сме пакъ въ Дамяница. Почиваме, пѣмъ и спимъ — за да продължимъ все така по други посоки — нашитъ славни Пирински дни!

Връхъ Дженгалъ

Снимка Г. Клисаровъ

ЕЗЕРНАТА ПЛАНИНА

отъ Г. К. ВИШНЕВСКИ

Като сребърни куполи заблѣстѣха мраморнитѣ върхове. Утринната мъгла, която пълзеше по хребетитѣ, изчезна оттаткъ планината. По слънчевата долина на рѣка Глазна навлѣзохме въ Пирин. Странна планина — като самовила примамава съ красоти и сказания. Недостъпни остри върхове, вѣковни гори и разноцвѣтни езера смайватъ човѣшкия духъ и привличатъ погледа. Планинската красота е съчетана съ тайнственостъ, предания и народни пѣсни, въ които се говори за Пирин като хайдушка планина, потайно самодивско сборище и светилище на Перуна.

Задъ насъ остана Банско, старинно българско градче, кждето турцитѣ не сж смѣли да замръкнатъ.

Дѣдо Коце, глухъ банскалия, който ни придружаваше, се спрѣ и показа съ ржка къмъ планината:

— Това въ лѣво, грамадата, е Тодоринъ връхъ. Тамъ нѣкога имаше дивизи, по четиридесетъ-петдесетъ въ стадо. Въ дѣсно пѣкъ сж Страшнитѣ вър-

хове. Тамъ не е стѣпвалъ човѣшки кракъ. А бѣлиятъ връхъ, който блѣсти като сребърна пендара, е Елъ-тепе. Тамъ се срѣщатъ вѣтроветѣ . . .

Въ млада борова гора се скриватъ постепенно Калята и редица безимени хълмове, наредени пирамидално единъ задъ другъ. Дѣдо Коце, седемдесетъ годишенъ мулетаръ, пѣргаво върви предъ насъ и ни разказва сказания за околноститѣ. На Дългата поляна той посочи Калята, нѣкога Шишманови крепости, и разказа преданието за героичнитѣ борби на царъ Иванъ Шишмана. Деветъ години царъ Шишманъ водилъ война съ многобройни турски орди, които отблѣсвалъ въ долинитѣ. Не искалъ да загине царьтъ марцина и да предаде славното си царство на султана. Но, уви — следъ предателството на една жена, която посочила тайния изходъ до извора, отъ който черпили вода Шишмановитѣ войски, тѣ били разбити, а храбриятъ царъ билъ убитъ въ бранъ, нѣкъде отвѣдъ планината. Въ шума на Бъндерица

затихна преданието, което разказваше старият банскалия.

По стръмна сънчеста пътека навлязохме въ царството на черната мура, най-твърдото дърво. Въ подножието на Тодоринъ връхъ се откри хижа „Бъндерица“ (1770 м.), до която наблизо се намира Байкушевата мура — огроменъ великанъ, осемъ метра въ обиколка, съ напукана кора като крокодилова кожа.

По мраморнитъ склонове на Казанитъ цъфти балканската звезда — еделвайса. Увлечени отъ омайното пиринско цвѣте, чийто мѣки, плътни копринени листа не увѣхвватъ никога, отъ скала на скала неусѣтно се отзовахме надъ една пропасть. Само единъ Богъ знае, какъ се върнахме отъ това дяволско мѣсто. И съ две-три цвѣтчета въ ръжка, ние се заклѣхме да не посѣгаме вече на пиринската звезда. Това, което тваритъ божии опустошаватъ, природата се е погрижила да го спаси отъ унищожение — той ще пребъде горе въ скалитъ на Казанитъ и Елъ-тепе, гдето цвѣти въ непристъпни скали и пукнатини.

Вечерта, при хайдушки огънь край хижата, комити разказваха епизоди изъ героичния животъ на македонскитъ революционери, намирали спасение въ турско време въ непристъпнитъ чукари и гори на Пирина. Туриститъ припѣваха народна пѣсенъ, а нѣкъде далечъ въ гората се обаждаха улулици.

Преди изгрѣвъ се раздѣлихме съ нашия глухъ „чичероне“ и бързо поехме отъ юго-изтокъ по стръмния Елтепенски масивъ. Следъ единъ часъ изкачване, изведнѣжъ въ дѣсно се откри пропастьта на Казана, съ неговитъ вѣчни прѣспи. Свѣтъ се завива човѣку, като погледне надолу въ отвесния въртопъ. Бъндеришката рѣка долу шуми и ехото ѝ, понесено отъ планинския вѣтъръ, долита чакъ горе до прѣспитъ.

Утриннитъ пирински мъгли започнаха да играятъ надъ върховетъ, когато възлѣзохме на Елъ-тепе (2.920 м.). Втори по височина на Балканския полуостровъ, Елъ-Тепе е високъ мраморенъ хребетъ

съ вѣчна прѣспа на челото си. Ненагледна картина се открива отъ върха.

Споредъ едно сказание, на Елъ-тепе нѣкога е имало желѣзенъ колъ съ топка. Той билъ забитъ отъ библейския праведникъ Ной, който следъ потопа завързалъ за него своята колиба-корабъ. Помацитъ отъ Разлошко и Кресненското дефиле, всрѣдъ които е запазенъ неясенъ споменъ за това сказание, въ неотдавнашното минало сѣ отивали до върха на поклонение и сѣ се смѣтали за полу-хаджий. А споредъ една славянска легенда, на най-високия връхъ на Пиринна е имало свѣтилище на бога Перунъ и, вѣроятно, отъ тогава планината се нарича Перинъ или Пиринъ!

Следъ дълго съзерцание на дивния планински свѣтъ, по спирална пътека се спустнахме къмъ Влахинскитъ езера, а следъ единъ часъ спрѣхме на почивка при голѣмото Бъндеришко езеро. Изъ сребърнитъ му води подскачаха пастърви, които ловѣха играещитъ надъ езерната повърхностъ комари. Изъ чукаритъ наоколо расте на пълзящи грамади пирински клекъ, който мѣстното население нарича коленинъ; въ Неврокопско клекътъ се нарича слапъ. Следъ обходъ край езерата, достигахме на Спано поле, наричано Комитско сборище. Тукъ Яне Сандански и други комити сѣ образували чети и сѣ се обучавали въ стрелба. Вечеръ отдалече се е чувала пѣсенъта на Гоце Дѣлчевъ, която пѣли комититъ: Айде, жалай ме, Малино моме, плакай ме, Оти ке идамъ, Малино моме, комита, Айде на тая, Малино моме, Пиринъ планина,

Айде на Комитското, Малино, сборище.

Никога турската войска не навлизила въ Пирина да преследва комититъ. Турскиятъ аскеръ е билъ доволенъ да ги прогони при звѣроветъ въ планината. Единъ каракачанинъ ни показва Маркова поляна, кждето е падналъ бѣлъ камѣкъ, хвърленъ отъ Крали Марко чакъ отъ Стара-планина.

— Ей тамъ, на Самодивска градина — каза каракачанинътъ — е падналъ камѣкъ. Разлютила се Яна самодива, граб-

Централенъ Пиринъ

Снимка Н. Ив. Божиновъ

нада стрели, яхнала суръ еленъ и излѣзла да търси Крали Марко. Намѣрила го въ Балкана и хвърлила стрели по него, но тѣ се разбили въ щита на юнака. Като видѣла това, самодивата побѣгнала и се скрила въ гората на Пиринъ. Отъ тогава тя се крие изъ езерата горе. На Маркова поляна и досега цѣфти бѣлъ босилекъ. . .

Тая жива пиринска легенда, която чухме отъ каракачанина, потвърждава повѣрята въ народнитѣ пѣсни, въ които се говори, че на Пирин живѣятъ самодиви и затова планината се нарича Самодивска планина или Юденица.

Неописуемъ е възторгътъ отъ красотитѣ на Пирин. Но възторгътъ е трижъ по-голѣмъ и затова, че планината е свързана съ героични борби. Яворовъ, въ „Хайдушки копнения“, написа най-хубавитѣ страници за Пирин. Човѣкъ остава поразенъ отъ ваятелството на природата въ този кѣтъ на българската земя. Погледътъ се смайва предъ разбъркаността на многобройнитѣ остри вър-

хове, въртопи и високи поляни, въ които се събиратъ десетки езера. Езера, навсѣкжде езера. Подъ всѣки връхъ, въ всѣки долъ сѣнно плиска водитѣ си „морско око“. Цѣлиятъ пѣтъ отъ Елъ-тепе до Моминъ дворъ е украсенъ съ езера, въ които се отразяватъ разноцвѣтнитѣ блѣсъци на околнитѣ върхове и прѣспи, небесната синева и тъмозеленитѣ гори. Истинска езерна планина. Иречекъ е слушалъ, че най-високиятъ връхъ на Пирин се нарича Гьолъ-тепе или Езеренъ връхъ.

Презъ стрѣмни пѣтеки, които минаватъ често надъ пропасти, гдето може да се полети при невнимателна стѣпка, следъ два часа слѣзохме на Василяки, най-красивото пиринско езеро, заобиколено съ мурова гора и зелени поляни, съ полуостровъ на южния брѣгъ. Отсреща, на изтокъ, сѣ назѣбенитѣ върхове на Ушицитѣ.

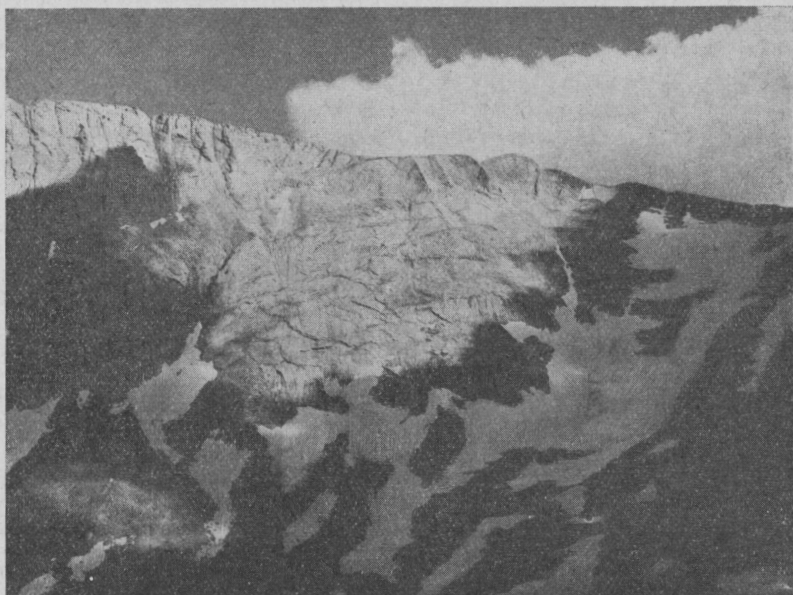
Нашата крайна цель е Попово езеро, известно повече съ турското си наименование Папазъ-гьолъ. Бързо се спу-

скамѣ въ долината на рѣка Демяница и покрай Тихацитѣ — тѣсенъ проходъ, въ който се събиратъ началнитѣ извори на Демяница — следъ единъ часъ се отзовахме предъ езерото Валявица, съ два острова въ срѣдата. Страхотно мълчание цари наоколо. Труденъ преходъ трѣбваше да извършимъ презъ скалитѣ подъ Газей и Каменица, високи и характерни пирински върхове, по които видѣхме на два пѣти диви кози. Въ дѣсно отъ Каменица скалитѣ отдалече приличатъ на кучешки глави. Спрѣхме да се любуваме на играта на природата — този великъ скулпторъ.

Следъ уморително преминаване на стрѣмни циркуси и камѣнаци, които мѣстното население нарича гуроаци — а вървѣхме безъ пѣтека и водачъ — по залѣзъ излѣзохме предъ Попово езеро (2.270 м.), най-голѣмото планинско езеро на Балканския полуостровъ. Отначало езерото изглежда малко, но приближавайки се къмъ него, човѣкъ чувствува величие и страхотностъ и му се струва, че стои на брѣга на море. Върѣдъ езерото се намира Самодивскиятъ островъ. Интересно сказание се разказва за това

езеро. Православенъ свещеникъ, подгоненъ отъ кърджалии, се е укрилъ въ Пирина. Когато дошелъ край езерото, надъ което се издига Кралевъ дворъ — невѣмъ друго, неизвестно сказание — попѣтъ билъ достигнатъ, но, за да не бѣде осквернено евангелието, което носилъ съ себе си, той се хвърлил въ езернитѣ води. Отъ тогава езерото се нарича Попово. Пиринци разказватъ още, че при пълнолуние сребърнитѣ корици на евангелието блѣстятъ на дъното на езерото и отразяватъ образа на Христа.

Следъ нѣколко ясно-сини дни, тукъ бѣхме изненадани отъ буря. Нищожни мравки бѣхме въ този страхотенъ часъ всрѣдъ пропаститѣ и езерата на Пирина. Близко до езерото се свихме на заветъ задъ огромни каменни блокове. Спасени бѣхме отъ Провидението. Бурята скоро утихна. На небосвода блѣснаха звезди, които ни се струваше, че тукъ, въ планината, сѣ по-близо до насъ. Търсейки подслона, построенъ отъ неврокопскитѣ туристи, скоро се видѣхме загубени въ циркуситѣ подъ Папазъ-гьолъ. Наоколо се блѣлѣха прѣспи и въртопи. Спрѣхме

Баюва дупка

Снимка Г. Клисаорвѣ

за отдихъ подъ голѣма каменна плоча въ моренитѣ. Предъ огънь отъ сухъ клекъ прекарахме нощта.

Въ ранни зори се спрѣхме отново предъ Попово езеро, заобиколихме го и презъ седемтѣ малки езера, въ кристално бисгритѣ води на които се оглеждатъ Дженгалъ и Моминѣ дворя, следъ два часа се възкачихме на превала между върховетѣ. На нѣколко мѣста предъ насъ се изпрѣчваха отвесни скали. Бѣше невъзможно да се прехвърлимъ презъ главолоннитѣ въртопи, та трѣбваше да се връщаме и отново да изкачваме камениститѣ збери. Залавахме се за изсѣхнали коренища и мѣха по скалитѣ. Всѣки мигъ ни угрозяваше гибель — една невнимателна стѣпка можеше да свлѣче грамади отъ тия движещи се сипеи върху нашитѣ глави. Това възкачване на Моминѣ дворя (2730 м.) отъ източната стена, съ пълзене и мъчително катерене, бѣ истински планинарски триумфъ.

Въ лѣво остана каменистия проходъ Демиръ камия, кждето нѣкога се е подвизавалъ съ триста харамии деди Димо. Презъ Демиръ капия минава комитската пжтека отъ Неврокопъ за Мелникъ. Отново предъ насъ се разкри планин-

ския чаръ на Пирина.

При спускането, покрай Белемето, срещнахме единъ каракачанинъ, единствената жива душа въ нашия преходъ отъ Василяки до Попина лѣка. Той се очуди на нашата смѣлость и ни показа пжтя за Свети-Врачка Бистрица.

Но, въпрѣки това, ние се загубихме въ клека. А пиринскиятъ клекъ прилича на лабиринтъ съ хиляди задънени пжтеки. Трѣбваше да се върнемъ отново къмъ Белемето, за да заобиколимъ клека и презъ едно пожарище да се спустнемъ къмъ долината на Бистрица. Единъ говедаръ, глухъ и хромъ, съ пушка на рамо, ни опжти къмъ Попина лѣка, казвайки че до тамъ имало най-много два часа. Но цѣли шестъ часа вървѣхме — уморени и гладни — докато стигнемъ лѣтовището на Св. Врачъ, гдето е издигната кокетна хижа отъ светиврачкитѣ туристи. Тѣ ни предложиха подслонъ, но ние, окриляни отъ воленъ духъ, побързахме надолу къмъ Св. Врачъ. Късно следъ полунощъ, следъ двадесетъ и два часа пжтъ отъ Попово езеро, ние стигнахме въ града. Завити съ платница и леки одеала, скоро се унесохме въ сладъкъ сънъ подъ голѣмия чинаръ, всрѣдъ голѣмата площадка на града.

ИЗЪ АЛИ БОТУШЪ

отъ Д. РУНТОВЪ

Водими отъ желанието да посетимъ една непозната планина, туристическата група „Пиринъ“, при „Алеко“ предприе излетъ въ най-отдалечения роденъ кжтъ, въ издѣнкитѣ на дивния Пиринъ. Предстоеше ни дълъгъ и не съвсемъ познатъ за насъ пжтъ.

Напускаме шумния, пращенъ градъ на пжтъ къмъ Неврокопъ. При трѣгване проливни дъждове паднаха по Пирина, особено при Папазъ-гьолъ и Кременскиѣ езера и всички дерета и рѣкички, които се вливатъ въ Мѣста, бѣха придошли и излѣзли отъ коритата си. По шосето, което води отъ Банско за Неврокопъ, мостоветѣ бѣха отвлѣчени. Немислимо бѣше съ превозно срѣдство да се продължи. Бѣхме принудени да вървимъ пеша съ тежки раници, за да стигнемъ мѣстото, гдето бѣха дошли автомобили отъ Неврокопъ, за да превозятъ пжтницитѣ.

Привечеръ сме въ Неврокопъ, малко кокетно градче въ долината на Мѣста.

На другия день се явихме въ пограничната дружина за разрешение да посетимъ Али Ботушъ, която се намира на самата гранична линия. Полунихме разрешение и по телефона бѣ дадено разрешене до заставитѣ да ни окажатъ съдействие. Предстоеше ни нѣколкодневенъ пжтъ изъ мѣста, кждето трудно се намира храна. Поехме прѣкия пжтъ, въ дѣсно отъ село Мусомище, презъ селата Тешово и Гайтаниново. Следъ двучасовъ ходъ предъ насъ се изпрѣчиха Али Ботушъ и Бозъ Дагъ, а на северъ Централния Пиринъ съ своя крокодилообразенъ хребетъ. Долу, въ полето се виждатъ село Нова Ловча, а на среща — грѣцкия постъ. Вижда се село Тешово, разположено въ политѣ на връхъ Св. Илия, а въ лѣво отъ него стърчи като великанъ Али

Ботушъ. Въ Тешово прави впечатление устройството на селските къщурки, амфитеатрално разположени.

Преди залъзъ слънце стигаме въ село Гайтаниново, гдето е застапата на пограничния секторъ. Тукъ преспахме. Рано сутринята поехме пътеката за Али Ботушъ, която минава презъ граничното село Парилъ. Група селяни, събрани около селската кръчма-бакалница въ Гайтаниново, съ засмѣни лица и свѣтли очи, питатъ отъ где сме и кѣде отиваме. Отговаряме: за Алията. Пожелаватъ ни добъръ пътъ и думатъ: „Вървете момчета! Отъ „Алията“ поздравете нашата „Черна Гора“. (Склоноветъ на Пирина, останали въ гръцка територия, отъ гдето българското население е прогонено). Минаваме по добре отъпканата пътека и се спускаме къмъ Парилъ. Тукъ тамъ срѣщаме и отминаваме по нивята затрѣнати мъже и жени съ сърпъ въ ръка да прибиратъ изъ стрѣмнитъ Алиботушки разклонения плода на своя трудъ. Наближаваме село Парилъ, надъ което се бѣлѣе къщурка. Това е зимния пограниченъ постъ. Единъ войникъ бѣ слѣзълъ отъ лѣтния постъ да вземе вода за своитъ другари — (на върха Али Ботушъ нѣма никаква вода) — а едновременно съ това да ни придружи до постъ № 1 — „Стефанъ Караджа“. Поемаме нагоре по змиевидна пътека изъ букова и борова гора и следъ часъ излизаме на терасовидна полянка, съ рѣдка борова гора. Навредъ мека трева, прошарена съ известния Алиботушки горски чай, който превъзхожда по ароматъ и най-хубавия руски и китайски чай.

Отдѣлямъ се за моментъ отъ другаритъ и поемамъ въ лѣво къмъ хребета. Предъ менъ се изпръчи пирамида, означаваща самата гранична линия между България и Гърция. Отминавамъ я и навлизамъ въ гръцка територия, спирамъ се на най-високото мѣсто и отправямъ погледъ. На юго-изтокъ сѣ склоноветъ отъ Пирина: Бозъ Дагъ, въ политъ на която се вие шосето Неврокопъ — Лебяхово — Драма. Въ дѣсно Черна Гора, Змийница и Шарлия. Долу подъ самия склонъ, задъ гръцкия постъ, стърчи полуразрушено село съ бѣла постройка и камбанария — това е село Стара Ловча, останало въ гръцка територия, жителитъ на което село сѣ построили въ българска територия на три километра отъ старото селище, ново село подъ името „Нова Ловча“. Още по-въ дѣсно, въ политъ на Черна Гора, се виждатъ селата Кара-кѡй и Търлисъ, известно съ жестокоститъ на гръцкитъ власти надъ българското население. Тукъ границата ясно се очертава не толкова отъ поставенитъ пирамиди, които на далечнитъ

разстояния се губятъ, а отъ обработваемата земя отъ едната и другата страна на границата. Така, въ българска територия, отъ Лебяхово чакъ до поста при Ловча, земята прилича на градина, съ разнообразни цвѣтове на узрѣли вече разни зърнени култури, зелени ливади, изорани ниви, а въ гръцка територия се вижда само израстналъ буренякъ, изгорѣла трева, почти всичко почернѣло.

Следъ увѣренията на домакинитъ, които съ право се смѣтатъ за барометри на Али Ботушъ, че на другия день ще имаме хубаво време, решихме да потеглимъ за върха! За водачъ имаме старшията на поста, който най-добре знаеше пътя. Минаваме по пътека край рѣдка борова гора, опожарена почти до граничната пирамида. Споредъ водача, тя е била запалена отъ самитъ ѝ владѣтели. Появи се вѣтрецъ, който откара блуждаещитъ облачета къмъ върха. Чувамъ кучешки лай и звънци на стадо овци. Нашето ехо се разнася по склоноветъ и долините на планината. Мелодията на звънцитъ и кучешкия лай почватъ да се отдалечаватъ. Стигаме вече Малкъ Царевъ-върхъ и следъ 30 минути сме на самия Голѣмъ Царевъ-върхъ. Величествена гледка! Таи редица отъ планини, подали си ръка, напомня величието на българския родъ въ ония времена, когато етнографскитъ граници на България не бѣха заличени. Неволно думитъ на химна екватъ на устата и ние запѣваме:

Отъ славния Пиринъ намъ Шаръ се
мѣрне —

Сърдца ни свий тѣга.
Ехъ нѣма ли България отъ гамо
Веднѣжъ да поздравимъ!

Радваме се на хубавата гледка, която мъчно се подава на описание, напускаме върха и политаме надолу по източната частъ на Али Ботушъ. Вървимъ по тѣсна пътека, обградена отъ дветъ страни съ вѣковна, висока черномурова гора. Излѣзнахме до самата гръцка граница при пирамидата и презъ гръцката пътека преди залъзъ слънце бѣхме при зимния постъ.

На другия день поехме пътя къмъ Папазъ Чаиръ, намиращъ се северо-западно отъ Неврокопъ, разположенъ въ политъ на гориститъ хълмове Ючъ-Дорукъ, всрѣдъ борова гора. Отъ подножието на върхъ Орлови Скали минахме въ мѣстността Василовъ гробъ и пренощувахме подъ Църновърхъ. Въ зори бѣхме въ подножието на Хамбаръ Тепе, взехме пътя за пиринска Демиръ Капия и по старата пътека слѣзохме при Папазъ гьолъ. Следъ бързо обхождане централния дѣлъ на Пирина, слѣзохме въ Банско.

ТУРИЗЪМЪ И ПЛАНИНАРСТВО

За да се добие яснотъ и се подтикне идейното израстване на съюза по въпроса за неговата сжщностъ, както и по разликата между туризма и планинарството, редакцията на списанието откри презъ настоящата година една свободна трибуна, стагитъ отъ която не задължаватъ ржководството на съюза.

Съ помѣстенитъ въ този брой три статии, разглеждането на въпроситъ се приключва.

ГРАНИЦИТЪ МЕЖДУ ПЛАНИНАРСТВОТО И ТУРИЗМА

отъ д-ръ Емануилъ Шаранковъ

За да се реши единъ въпросъ, трѣбва най-напредъ да се разчисти полето, обрасло съ буренитъ на недоразумението. А то израства отъ зърната на колебанието и раздвоеността между своя и людския разумъ — неясно изказаното, смжтната мисль, която прикрива вътрешната ни тревога предъ трудно досегаемото, откриватъ вратитъ на поетичното оросяване, но и на излишното словоизлияние. А при това истината, която диримъ, остава неразбулена или, може би, подъ напора на искренитъ чувства, успѣва се тя да бжде налучквана само тукъ-тамъ. Но по този пжтъ се измѣства една поставена задача. Именно, не се изяснява поставениятъ въпросъ въ съотношението му къмъ законоустойчивата действителностъ, а се разкрива отношението на дирения — промѣнливо и лично — къмъ сжщия въпросъ. При това последниятъ все остава въ тъмнина и въ пленъ на мисловни игрословия.

Честността въ отношението спрямо една сложена на разрешение задача не говори още нито най-малко за дълбочината на разбора и за степенята на близостта до истината.

Пръвъ дългъ тукъ е откровеността въ изказване убеждението; всѣки е длъженъ самъ да раздипля душата си, когато иска да намѣри словото, изразяващо истината.

Втори дългъ е да остави другитъ да решатъ, дали и до колко е сполучилъ.

И тъй — къмъ горепоставенитъ „граници“.

Главната разлика между туризма и планинарството е тази — за планинаря планината става цель; за другия тя бива само срѣдство. А това значи: за планинаря планината е символъ; за туриста — благо.

Като предусловие, планинарътъ е личностъ съ високъ идеалистиченъ пълнежъ, закржглена съ двигателното целеустремление къмъ върха, съ дирене завършека на едно дѣло, другиятъ е много често личностъ съ тънъкъ усетъ за хубавото, но двигателното целеустремление предвижда художествена наслада въ рамкитъ на равновесието между приятното и неприятното, между усилието и ползата.

Планинарътъ отсжжда самъ за себе си: борба, устремна борба до край; другиятъ предпочита намирането на едно допълнение къмъ всѣкидневното.

И това се осжществява за планинаря по пжтя на дирене неизпитаното, неизвестното, непреодоляното; за туриста — по пжтя на дирене удобното, приятното, полезната радостъ.

Съ това се постига при първия: служене на самата идея, на планината; при втория: служене на самия себе.

Или съ други думи, планинарътъ разкрива самата планина всрѣдъ демоничната красота на своя подвигъ; другиятъ разкрива своята душа, за да приеме образа на планината.

Като жрецъ и богомолецъ тѣ се срѣщатъ. Пжтеката отвежда и двамата нагоре. Но тѣ се заврщатъ различни: единиятъ съ откровението, загатващо за отвѣдното; другиятъ съ чистотата на искрена изповѣдь.

.....

Едно е да отвърнешъ на заглавния въпросъ: що е планинарство, що е туризмъ; какъвъ е планинарътъ, какъвъ е туристътъ.

Друго е да отмѣстишъ погледъ отъ книгата и да надзърнешъ презъ прозо-

реца подиръ заглъхващитѣ стѣпки на отминаващия неизвестенъ приятелъ на планината. Кой е, какъвъ е той?

Кой си ти, драги?

Отвърни поне на себе си, макаръ че и то не е съвсемъ лесна работа.

Присяди своята дейность въ планината при вечерния здрачъ, но не само по успѣха или неуспѣха, не само по възторга или отчаянието отъ постигнатото

презъ деня.

Присяди ясно размаха и устрема на духа си, по жертвеното отдаване и готовность на сърдцето си, по размѣра на дѣлото, което искаше да осъществишъ. По това прецени какво е за тебе планината. По него ще узнаешъ и какъвъ си ти въ планината.

По него се помъчи да разберешъ и другитѣ.

ПЛАНИНАТА И ПЛАНИНАРИТЪ

отъ д-ръ Любенъ Телчаровъ

Съ взаимоотношенията между планината и планинаритѣ, както и характера на последнитѣ — резултатъ на прѣкото въздействие на планината върху тѣхъ — сж се занимавали твърде-много вдъхновени тълкувачи.

Не веднажъ посрѣдствениятъ романтизмъ на професионални съзерцатели, моментната екзалтация на всѣкидневни рапортьори, отекчителното постоянство на упорити екскурзианти, търговската, научната или подчинената на изкуството спекулация съ терена, както и спорганата амбиция сж били поставени като знаменателъ на истинско планинарство.

Че много и най-различно приплетени съ планината вдъхновения могатъ да издигнатъ духа високо въ висинитѣ е безспорно вѣрно, но дали преобладаващитѣ въ тия вдъхновения елементи сж непосредствена рожба на неотклонно чувство къмъ планината, това винаги ще остане единъ проблемъ.

Предъ истинския планинаръ стоятъ не отдѣлни кѣтчета, циркуси или скали, а цѣлокупния образъ на планината, чиято форма и въ най-далечното минало и въ най-далечното бъдеще е извесна нему. Обликътъ въ планината лукаво надзърта презъ разкъсанитѣ облаци, понѣкога се скрива съвсемъ въ своята меланхолия. Моментитѣ на дива ярость и безгранична доброта осъществяватъ двата полюса въ нѣжната гама на планинскитѣ настроения.

Истинскиятъ планинаръ живѣе съ тия настроения тъй както съ своитѣ собствени. Неговата интуиция е пропита съ

всичкитѣ тонове и полутонове на тая гама, той възприема планината съ едно ново чувство, свойствено само нему и то е чувството на най-интимното приятелство, на най-непосрѣдствената близость, която може да свърже две същества. Планинаритъ не се страхува отъ своята най-добра приятелка — планината, защото я познава добре не отъ трактати и списания, а чрезъ придобитото си ново чувство.

Повече отъ всѣки другъ човѣкъ планинаритъ е поставилъ неволно себе си въ едни особено тежки окови на зависимость отъ планината, характерното за която зависимость е увеличаването на тежестта при всѣки опигъ за разкъсване. Твърде право забелязва Мѣмери, че и единъ човѣкъ съ твърде огромна склонность къмъ застоялъ животъ, какъвто е алпиниста, често бива обхванатъ отъ такова особено затѣмнение на съзнанието, че въ единъ най-неподозиранъ моментъ отъ живота му може да се намѣри на брѣга на единъ ледникъ и да се мъчи да прозре презъ мъглата петхиялдницитѣ вмѣсто да остане въ статичната му обстановка. Мѣмери, безспорно, изхожда отъ себе си.

Въ това отношение бихъ казалъ, че подобни планинари винаги сж допълняли умѣло въ твърде ограничената си компания психиката на единъ планинаецъ съ тая на единъ другъ. За да се поясня, ще взема за примѣръ подпланинскитѣ водачи — физическата и психологическата постройка на алпийския селянинъ или точно такъвъ, за какъвто всѣки би

помислил, ако иска да си представи моделъ за пълното несходство на характеритъ между първия и втория типъ.

Въ затворения кръгъ отъ планини живѣятъ ония ограничени въ мирогледа си планинци, чието същество отъ рано е нагледено единствено и само за планината и духътъ на което е пропитъ до такава степенъ съ свежестта и студа на върховетъ, както дрехитъ имъ съ праха и влагата на скалитъ. Традицията на живота е изковала въ тия хора неотклоними морални постулати, а ежедневно имъ дѣло, срѣдството за препитане е борбата съ планината. Ако погледнете синитъ очи на тия планинари, чувствате само приятелството, дълга и семейството.

Другиятъ типъ на планинаря е много по-сложенъ. Преди всичко основата на неговитъ схващания и характеръ не е традиционната напътстваща къмъ планината родителска дума, нито атмосферата на скалитъ и ледниците, въ които всѣки день се спира погледа, нито най-вече нѣкое вродено чувство на необходимо отношение къмъ планината. Тоя видъ планинаръ изниква и вирѣе предъ шума на гаритъ, трамваитъ и постоянната мисль за кредити и нѣкаква клиента. Докато първиятъ типъ планинаръ е поставенъ при най-благоприятнитъ условия за едно романтично разположение на духа и схващане условията, при втория сж тѣкмо противоположни. Може, обаче, съ сигурность да се каже, че планинарскитъ романтизъмъ, нѣжната струна на всѣки единъ планинаръ е вложена много повече въ духа на втория типъ, гдето мечтата и контраста сж създали най-силното подсъзнание, предъ което всѣка традиция и възпитание сж незначителни.

Планинари отъ рода на Дувърския еснафъ, когото подсъзнанието набирано презъ зимитъ, изпращаше презъ кжси периоди отъ време върху рѣбоветъ на Матерхорнъ, жбитъ на Гребонъ и Рекенъ, стенитъ на Дюхтау или ледниците на Диамирай, загиватъ герйски най-често предъ обекти, които днесъ сж пре-

цѣлната точка на модернитъ планинарски насоки.

Преходитъ, обаче, отъ единия планинарски типъ въ другия не сж рѣдки и често наравно съ необходимата всѣкидневность невидимиятъ импулсъ движи къмъ най-чудни промѣни пѣтя на творцитъ.

Въ сравнително кратката история на върховетъ се преплитатъ усърдията на експлозивния ентузиазъмъ и вѣчната вродена любовь къмъ височината на двата типа планинари. Кое чувство допринася повече, мжчно може да се каже. Едно е на лице — неизбѣжниятъ безкраенъ стремежъ на планинаря къмъ неговия идолъ. Ако за обикновенитъ обожатели на планинскитъ красоти шумнитъ водопади, смарагдовитъ езера, поточетата и елхитъ сж въ състояние да отбележатъ блѣсъци на удивление всрѣдъ монотонността на всѣкидневнието, то какво остава до оня елементъ на планинитъ, на който планинарътъ се подчинява не съ една благоволителна смиреность, а следъ като е посмѣлъ да приравни съ тѣхъ мощъта на физиката и духа си. Чувствата къмъ планинскитъ великани се диктуватъ у планинаря, който се е борилъ съ тѣхъ, не отъ благосъстоянието, което тѣ му създаватъ, а отъ трепета на последнитъ мускули съкращения, зловещия шумъ на счупения пикелъ, гвоздей или скжсаното вжже нѣгде всрѣдъ гърдитъ на природата-повелителка, високо надъ природата-покровителка.

Пълното запознаване на планинаря съ всички подробности на неговия обектъ трѣбва да е на лице. Истинскитъ планинаръ винаги има за цель върха. За него той е символъ на бунта противъ подсъзнателното подчинение на великана и победата върху него е наградата за борбата. Борбата е сравнението на качества на духа съ силата на доминиращия надъ низинитъ връхъ. Нищо чудно, че затворениятъ всрѣдъ покровителката-природа, поради това, че губи предъ погледа си цѣлата гама отъ прояви на планината, живѣе въ ри-

тъма на едно посрѣдствено задоволяване на стремежа си. Не по-малко напобяващъ е и примѣра съ ония, чийто погледъ никога не се простира освенъ въ нуждата за състезателни цели ограничена повърхност на планината.

Какво мѣсто всрѣдъ чувството на планинаря заема стремежа къмъ борба съ планината?

Че планинаригѣ сж изковали своя мирогледъ благодарение само на трайнигѣ си съзнателни и подсъзнателни отношения къмъ обектитѣ си, това е безспорно. Въ кръга на тия отношения се е родила и борбата на двата елемента — планина и човѣкъ като изразъ на единъ неотклонимъ стремежъ отъ страна на последния да владѣе все повече образа и настроението на планината. За планинаря това не е единъ спекулативенъ приносъ, а удовлетворението на онова тайнствено мистично чувство, което е залегнало въ духа на прадѣдитѣ къмъ ледения свинкъс. Ето и формулировката на истинския планинарски романтизъмъ, пжтя къмъ когото е пжтъ презъ борбата съ капризитѣ на планината.

Планината е горда и въ своитѣ ро-

мантични остатъци на древната земна кора, върховетѣ, гдето единствено ледътъ говори на планинцигѣ въ долинигѣ за нѣкогашния ѝ всевластенъ обликъ. Тукъ, всрѣдъ леда на височината планината кани сътворения всрѣдъ обстановката на долинигѣ човѣкъ да му покаже своитѣ реликви. Ето защо планинарьтъ скърби за всѣки откъргенъ камъкъ отъ височината, а съ радостъ простира погледа си върху разпространения въ долината ледникъ. Затова и всѣки опитъ за популяризиране на височинитѣ планинарьтъ отождествява съ светотатство. И планината не вѣрва особено въ човѣка. Тя се пази отъ него може би повече, отколкото той отъ нея.

Въ единъ отъ коридоритѣ на Голѣмата планина видѣхъ веднажъ смазания отъ планинската яростъ човѣкъ. Планината съ своята ледникова вода бѣ устроила бавното погребално шествие къмъ долината на оня, който се мжчеше да я завладѣе, въ сжщия день, въ който блѣсъкътъ на леда и вихъра на височината най-безнаказано се излагаше долу на кинематографнитѣ екрани.

ТУРИСТИ И ПЛАНИНАРИ

отъ Стефанъ Поповъ

Нѣколкото души, които се изказаха вече по тия въпроси, предпочетоха да разгледатъ едина отъ тѣхъ. Погрѣшно, обаче, двама души сложиха ударението върху текстове на устава и помислитѣ на първитѣ дейци отъ съюза: днесъ тѣ вече не сж важни за насъ, защото го би значило да отречемъ идейния растежъ на съюза и да го държимъ тамъ, кждето основателитѣ му сж го поставили. И ние не бихме имали правото да задължимъ идващигѣ следъ насъ съ настоящитѣ ни разбирания. Въпросътъ днесъ се слага дали ние, днешнитѣ обожатели на планината, чувствуваме нѣкаква разлика между туризма и планинарството и каква организация ние желаемъ да бжде Б. Т. С.

Другъ авторъ (бр. 2), макаръ че за-

гатва какво разликата между туризма и планинарството е „въ отношението на чвѣка къмъ природата“, грѣшно поставя главната разлика въ различието между обекта и терена (пред- и подпланинитѣ и самитѣ планини). Въ сжщностъ разлика между планинския туризъмъ (за полския тукъ не става дума) и планинарството трѣбва да се търси най-много въ различното отношение къмъ едина и сжщъ обектъ: планината.

Най-правилно на тази основа прави разграничението Радевъ (бр. 3—4), който, обаче, допуска подхлъзването да приеме планинското езеро като „демаркационна линия“ между туризма и планинарството. Допущамъ, само въ стремежа за картинностъ. Радевъ отговаря правилно и на въпроса какъвъ е нашия съюзъ.

За основа на своето становище азъ вземамъ двата крайни типа на туриста и планинаря. При уговорката: че въ планината тѣ се срѣщатъ много рѣдко чисти, а повече се натъкваме на нечетнитѣ преходи между тѣхъ — знаемъ, че всѣки си чете еднаквото „Отче нашъ“ различно и че една и сѣща мелодия даже може да бѣде попълнена по хиляди различни и индивидуални начини.

И при втората уговорка: сравнението, което правя между туриста и планинаря съвсемъ не е насочено да обезцени първия и неговото дѣло. Отъ гледна точка на планинарството, туризмътъ естествено е по-примитивно отношение къмъ планината; отъ гледна точка на туризма, планинарството е неразбираемо — но нито туристътъ има правото да осѣжда планинаря, нито последниятъ да бѣде високомѣренъ спрямо туриста. За себе си и двамата иматъ право. . .

Така е: едни обичатъ лагерни пѣсни, други — Бахъ. Но всички тѣ се радватъ — макаръ и различно — на музиката, която слушатъ. И все пакъ, макаръ и спрямо планинарството туризмътъ да е по-долна степенъ отношение къмъ планината, хиляди пѣти е по-достойно и по-възвишено човѣкъ да е туристъ, откоето въобще да му липсва чувството за природата.

Азъ излизамъ отъ разликата въ отношението къмъ общия обектъ — планината, която е еднаква и за планинския туризмъ и за планинарството.

Да вземемъ класическия примѣръ: предъ Сикстинската мадона на Рафаелъ Санцио се изправятъ единъ художникъ, единъ историкъ и една майка. Тѣ могатъ да иматъ еднакви културни предпоставки, еднакво образование и еднакво разбиране за изкуството. Но всичко това не ще имъ попрѣчи да иматъ различно отношение къмъ прочутата картина. Художникътъ ще търси и намѣри въ картината вътрешната идея и начинъ на нейното постигане, както и успѣшността на изразнитѣ сръдства. Култур-историкътъ ще открие — въпрѣки еднак-

вото си наслаждение отъ картината като изкуство — явнитѣ и скрити характерни черти на изкуството отъ епохата на Рафаелъ и ще се задоволи съ констатацията, доколко тази епоха е вѣрно изразена въ гениалното творение. И най-после, майката ще види въ картината вѣчната божественостъ на всѣка майка, на всѣка „мадона“ и за нея тази картина ще бѣде съвършения изразъ на идеята за майката. Къмъ еднаквото художествено преживѣване, следователно, всѣки ще прибави едно свое индивидуално, изхождащо отъ личнитѣ му предпоставки, отъ вътрешното търсене, съ което той е отишелъ предъ тази безсмъртна картина, отъ свѣта, въ който живѣе.

Върху този примѣръ ние можемъ да обосновемъ така наричанитѣ различни „елементи“ въ планинарството: етични, естетични, спортни, научни и пр. — една теза, която, споредъ менъ, е най-погрѣшната отъ всички въ идеологията на планинарството. Може да се говори за различни „школи“ при техниката на катеренето, при карането на ски, но за планинарството тѣ не могатъ да се обясняватъ съ нѣкакъвъ страниченъ интересъ, било наученъ или спортенъ, защото това е, направо казано, изкривено планинарство. Когато единъ посетителъ на планинитѣ е поставилъ ударението не върху чистото отношение къмъ планината, а върху страниченъ интересъ, то тогава планината като елементъ на неговата дейность добива вторично, подчинено значение и е или само теренъ (за спортни проявления) или обектъ за проучване (за научни изследвания) или пѣкъ декоръ или специална обстановка (за мистични настроения). Нито светлицата въ Скакавица, която е избрала планината само като обстановка, нито геологътъ, който чука камънитѣ на планината, нито състезателътъ, за когото планината е единъ теренъ, сж нѣкакви планинари.

Планинарството е едно: чистото отношение къмъ планината само заради самата планина. И както не може да има научна музика или пѣкъ стопан-

ско изкуство, така нѣма и научно планинарство или стопански туризъмъ. Планинарството е единъ опитъ за разбиране и изживѣване на планинския свѣтъ, както и музиката и изкуството сѣ такива посѣгания изъ областитѣ на човѣшкия духъ. И то е дотолкова планинарство, доколкото е вѣрно на първичнитѣ си и трайни поттици на човѣшката духовна личностъ.

Въ примѣра съ картината ще търсимъ и разликата между туризма и планинарството. Туризмътъ не е едно „попросто“ отношение къмъ планината, то е друго, различно отношение къмъ нея, защото е различно тълкуване и различно изживѣване на планинския свѣтъ.

Цѣлата човѣшка дейностъ въ планината — борбата съ нейнитѣ върхове, загадки и тайни, както и съ нейнитѣ „проблеми“ — не е друго освенъ външния изразъ на едно вътрешно преживѣване, на вътрешни поттици и щения, които въ края на краищата сѣ излъчванията на духовния миръ, на нашия мирогледъ. И затова разликата между туризма и планинарството е разлика въ картината, която туристътъ и планинарътъ има за планината, разлика въ вътрешното търсене и надеждитѣ и разлика въ съответнитѣ задачи, които единиятъ и другиятъ си поставятъ, и затова разлика и въ отношението, което тѣ иматъ къмъ полето на тѣхнитѣ проявления, къмъ другиятъ контрагентъ на тѣхния животъ.

Планинецътъ оставя града, защото не може да съгласува своя мирогледъ и своя духовенъ обликъ съ условията на живота въ низинитѣ. Той оставя вѣченъ чужденецъ за града. (Вж. напр. „Малцината“ отъ О. Е. Майеръ, брой 1, стр. 19) и като бѣглецъ се озовава въ планината, където е неговия свѣтъ, свѣтътъ на образи и загадки. Той идва въ планината, за да намѣри отговоръ на непрекъснато вътрешно рвение или да се приобщи къмъ планинския миръ, потъналъ въ неговата тайнственостъ и величавостъ. За него планината е врагъ, когато се бори съ нея за лѣжитѣ на побе-

дата или приятелъ, когато е подчинилъ собственото си „азъ“ на духа, който властвува надъ вселената.

Личността му болезнено чувства всѣка несполука да навлѣзе въ чертозитѣ на вѣчността, тя ликува, когато е извела маловажното тѣло надъ границитѣ на човѣшки-възможното. Въ планината той живѣе изключително чрезъ своя духъ, който смѣло пали звездитѣ на тържество по върховетѣ. Последнитѣ не сѣ жѣбития въ простора край на бездушната материя, а олтаритѣ на една вѣра, която призовава молителитѣ съ правото на надчовѣшката вѣчностъ. Върхътъ — това е последния отговоръ, който земята смогва да даде на безкрая и достигналъ неговото чело, планинецътъ обсебва този отговоръ за себе си.

За планинеца планината не е проста обстановка на единъ необикновенъ по произшествия животъ, а единствено то убежище на стремящия се къмъ превъзможване духъ, на когото билата сѣ само земнитѣ граници на неговитѣ прояви. Не сензация търси той въ планината, а святото мѣсто за своята най-съкровена молитва, която има смѣлостъ да каже предъ себе си. Разликата между небето и земята за него е заличена, защото въ стремежа си къмъ небето той е надживѣлъ трагиката да бѣде презъ цѣлия си животъ привързанъ къмъ земята и — примирявайки се съ тази си сѣдба — той я побеждава, събирайки линиитѣ на небеснитѣ хоризонти въ своя духовенъ взоръ.

Погледътъ на планинеца издава вѣчното неспокойство на търсенето и страданието, които единствено го издигатъ надъ материалнитѣ връзки съ земното. Затова той съ удивително безстрашие дръзва да навлѣзе въ най-съкровениитѣ кѣтчета на планината, въ надеждата да прочете въ тѣхъ законитѣ на нейната сѣдба. Изгаряйки въ жаждата за дѣло, която е най-скѣпия данѣкъ на всѣка свобода, той презира въ планината всичко, което му напомва неговата човѣшка немощ и затова чувства всѣки знакъ на градската култура като завоевание

на подлостта. Не към удобства в планината се стреми той или към насладата, която му предлага тя, а към надмогване суровата материя на планината и вътрешната красота на човешкия триумф, когато в последна изнемога намира сили да колѣничи предъ величието на нейната идея.

Водимъ отъ звездата на своя купнежъ, той носи въ душата си морала на първитѣ витязи, които завладяватъ, за да притежаватъ и на които имената оставатъ извезани въ времето отъ тѣхнитѣ дѣла. И затова той се чувствава отговоренъ единствено предъ своя Богъ — стремежа къмъ синьото цвѣте.

Планинецътъ е близкъ съ всѣка скала, всѣка чупка на планината, той вижда въ подаващото се задъ нѣкой връхъ облаче едно обещание и дочува въ грохота на приближаващата буря предизвикателството на една предвидѣна съпротива, която знае да посрещне. Той е интименъ съ блѣска на звездигѣ и пролѣтното сияние на снѣга, на които отговаря съ усмивка, защото въ тѣхъ долавя пѣсенъта на всемира, която звучи въ планинската тишина. Така, унесенъ въ приказката на Голѣмия свѣтъ, той отвърща лице отъ бездушната преценка на „обществото“, което се стреми да нивелира всѣка проява до позволеното и да пречупи всѣки замахъ до обикновеност. Приключението, осѣдено отъ обезличеното население на града, е на почитъ въ планината, животътъ на която самъ е най-великата авантюра презъ вѣковетѣ.

Външниятъ изразъ на планинеца е едно смѣло въ спокойствието си сърсѣдоточаване и мълчаливостъ, въздухътъ около която самъ разправя приказката за подвизитѣ изъ висинитѣ. Затова всѣко преживѣване на планинеца потъква въ дълбочината на неговата душа, разливащо се на ширина къмъ далечнитѣ брѣгове на неговитѣ духовни граници, за да изплува нѣкога на повърхността като видение.

Планинецътъ — да резюмираме — е мистикъ. Той търси да достигне духовното „отвѣдъ“, образътъ на което за не-

го е планинския свѣтъ. Затова въ планината той е служител не на презрѣната рационалностъ, а слуша единствено повелитѣ на своето подсъзнание, което идва отъ дълбочината на цѣлото му сщество, нашепвайки зарята на неговата сѣдба.

Туристътъ идва въ планината съ своя мирогледъ и духовенъ свѣтъ отъ града и за него планината е само една по-радостна и по-красива обстановка, безъ, обаче, да търси отговори на въпроси, които го измѣчватъ, безъ да пита планината или да вижда въ нейно лице врагъ или приятел. Той я посещава, тъй както се посещава една изложба и затова остава нейнъ гостъ, който си огива така, както е дошелъ — съ настроение споредъ указания му приемъ: буря или слънце. За него планината е височинното продължение на сщия свѣтъ, въ който той живѣе долу и той е радостенъ, че разнообразието, което му представя той, може да допълни неговия животъ. Туристътъ отдава специално внимание на красотата въ планината, която красота за него остава обективно състояние, спрямо което той има чисто пасивно отношение, каквото е чувството на изпитваната наслада. И тъй като красотата е общъ белегъ на всѣка природа, то и планината често пѣти за туриста е една „природа“. Пишейки за нейната красота той, естествено, подразбира и тази на планината, която въ този смисълъ не се различава много отъ морето, пещеритѣ, проломитѣ и долинитѣ: всички тѣ сж именно природа. Туристътъ не влиза въ разговоръ или споръ съ планината, съ отдѣлни нейни части, той не се поставя въ лично отношение къмъ тѣхъ: не, той търси слънцето, въздуха, свежестъта, тишината, покоя, красотата и цвѣтоветѣ на планината, но всички тѣ сж за него образуващитѣ на една материална обстановка, въ която протича неговиятъ временно промѣненъ животъ на града, която промѣна той счита като необходимо допълнение на своето физическо и нравствено развитие. Туристътъ въ планината си остава именно . . . ту-

ристъ: той идва и отминава, съ същия погледъ, съ който гледа природата отъ прозореца на пъгуващия влакъ, съ който се озъбта, когато се изкачва по утжпканата пътека къмъ Мусала или съ който гледа и по-високи планини презъ стъклото на висящитъ желѣзници къмъ леденитъ върхове.

Туристътъ е една спокойна фигура въ планината, отъ чиято вътрешност не звучи никаква проблематика, който даже търси удобства — колкото тѣ сж по-голѣми и по-близки до удобствата на сбикновения му животъ, толкова „преживѣването“ му е по-нормално и . . . по-плитко, защото приликата съ живота му въ града е запазена. Той не носи жакдата за дѣло, защото му липсватъ и силитъ за него — той идва именно за „почивка“, за отмора въ планината, и затова остава чужденецъ. Той нито знае тайнитъ, хитроститъ и триковетъ на планината, нито притежава срѣдствата и оръжията да ги завладей. Той избѣгва всѣка разпрavia съ скалитъ, леда и отвеситъ на върховетъ, защото тѣ му сж единъ чуждъ свѣтъ, отъ койго вѣе хладъ и заплаха. Туристътъ въобще избѣгва всичко, което би могло да го „изложи“ предъ нормалнитъ разбирания на градското общество, къмъ морала на което той остава неспасяемо привързипъ.

Въодушевлението му отъ планинския свѣтъ, което по външна интензивностъ често далечъ надминава това на затворения въ себе си планинаръ, граничи съ ексцесни прояви: той вика, пѣе, играе, лудува, безъ да забележи, че чрезъ тия прояви той се спасява отъ отклонението, което планината даже и само като обстановка му налага и че твърде повърхностно отреагирва едно състояние, което не засѣга въ дълбочина нито неговия духъ, нито цѣлата му душевна конституция. И затова неговата нагледъ необичайна афектация е кратковременна и не се преобразува въ трайно състояние на духа, нито преминава като раздрусващъ трепетъ презъ неговия мирогледъ, а остава като периферна емоция.

Колкото и да е привързанъ къмъ пла-

нината, споменигъ отъ живота му въ нея се натрупватъ вертикално въ съзнанието му: единъ надъ други, докато дойде деня, когато самъ си каже „стига вече“. Той ги наслаждава спокойно, защото тѣхната целъ е била . . . самитъ спомени. Неговитъ дни въ планината не сж имали друга целъ, чрезъ тѣхъ той не е запитвалъ и търсилъ, а се е радвалъ на щастливи случаи, които носятъ своятъ смисълъ въ себе си. И затова за туриста въпросътъ за смисъла на планинарството не сжществува — на него той отговаря само когато бжде запитанъ отъ други и когато трѣбва да легитимира една дейностъ, която не трѣбва да го „излага“. Въпросътъ за този смисълъ въ сжщностъ той го е решилъ предварително, преди още да тръгне къмъ известенъ обектъ и тука се крие причината, че нѣкое лошо време, единъ излетъ, въ който не сж „прекарали добре“ му носятъ разочарование. Следитъ, които планината е оставила върху неговата душа, сж бледи и тѣ не засѣгатъ нито неговия мирогледъ, нито общата му нравственостъ — и на него планината въздействува така, както на всички останали туристи, на всички недѣлни излетници, защото той не отива при нея като партньоръ и противникъ, а участвува въ общия походъ за нейното ваканционно населяване, въ който всѣка личностъ се губи. Противната илюзия е само една илюзия отъ рода на тѣзи въ града, когато всѣки си мисли, че свѣтътъ се върти около него.

Да завършимъ: туристътъ е представителъ на разума въ планината, съ който той иска да я използва, да я оползотвори за своитъ ежедневни цели.

.

Да не правимъ опита да казваме: този е правъ и она е лошъ. Нека всички — и туристи и планинари — бждемъ еднакво радостни, че на този свѣтъ има планини, които ще ни бждатъ неизчерпаемъ източникъ на радостъ и блаженство, и които ще ни въодушевяватъ къмъ еднакво благородни дѣла въ градоветъ.

ПЛАНИНСКА ФОТОГАРФИЯ

отъ НИК. ИВ. БОЖИНОВЪ

Много важно обстоятелство въ понататъшното успѣшно напредване въ фотографията, както и за добрата снимка въобще, е изборътъ на материала: филми и плаки. Днесъ конкуренцията между фирмитѣ е голѣма и има на лице всевъзможни марки, видове и то на различни цени. И като че ли болшинството отъ нашитѣ другари сж склонни да купуватъ найевтиното или това, което му се поднесе отъ продавача. А продавачътъ поднася даже при еднакви цени на филмитѣ отъ тая марка, която му дава най-голѣмъ процентъ при продажбата. Безспорно е, ако го слушате него, отъ филмитѣ които ви поднася по-добри на свѣтътъ нѣма. А това не винаги е вѣрното.

Ниската цена, обикновено значи лошъ филмъ. Въ много или въ нѣкои отношения; но все пакъ важни. Ако за единъ ортохроматиченъ филмъ АГФА ми искатъ 35 лева, а за единъ другъ отъ не така сигурна и известна фабрика 30 или 25, предпочетете АГФА напр., защото — при апаратъ 6/9 — една снимчица при АГФА ще ви струва приблизително 4.40 лева, а другата 3.70 лева, разлика значително малка, а преимущества извънредно голѣми. Но важното е, че сте сигурни въ снимката, която сте направили съ изпитанъ филмъ.

Евтинитѣ филми или такива отъ по-малко известни фабрики, иматъ първитѣ всички долу изброени недостатъци, а вторитѣ нѣккой отъ тѣхъ, но достатъчни, за да повлияятъ на цѣлата снимка. Тѣ даватъ обикновено филмъ съ бѣли и черни петна, безъ нюанситѣ и полутоноветѣ. А фотографията е изкуство на нюанситѣ, на тоноветѣ. Липсва имъ въобще или отчасти ортохроматизацията (а за панхроматичностъ и дума да не става), а съ това вѣрно препредаване на цвѣтоветѣ въ полутоноветѣ. Не сж силно чувствителни и съ това се изключва възможността да се употребява силна бленда или силни филтри. А отъ блендата зависи остротата

на снимката въ дълбочинитѣ. Тия филми не сж дълготрайни, и най-важното, сж отъ единъ пластъ.

Обикновениятъ фотографически материалъ, препредава въ филма и отъ тамъ въ копие то много неправилно цвѣтоветѣ. Напр. синьото го дава бѣло, а жълтото и червеното като съвсемъ черно. Съ такъвъ материалъ не можете да отличите на снимката, кое въ природата е черно, жълто или червено.

А всѣки тонъ трѣбва въ филма да има съответниятъ нюансъ по отношение черното. Не може синьо на небето да бжде така бѣло, като най-бѣлия облакъ. Синьото е по-тъменъ тонъ отъ бѣлото и трѣбва да го има въ филма.

За да се избѣгне всичко това, е създаденъ **ортохроматичния филмъ**, чувствителенъ освенъ къмъ синьо-виолетовитѣ и къмъ жълто-зеленитѣ лъчи (цвѣтове). Неговиятъ ефектъ се усилва съ употребата на филтъръ. Получава се нюансъ въ полусѣнкитѣ на всѣки тонъ. Напр. въ бѣлото има по-свѣтло и по-тъмно бѣло. Или на бѣли полета слаби сѣнки — тѣхъ ще ги получите само съ употребата на ортохроматиченъ или панхроматиченъ материалъ или филтъръ. За това пъкъ ви е нуженъ по-силно чувствителенъ филмъ, за да ви позволи при бързина отъ 1/25, 1/50 даже и 1/100 на освѣтяването, да употребявате филтъръ и достатъчна бленда. А това ви дава само първокачествения материалъ.

Нѣма фотографъ, който да не иска да му излѣзнатъ хубавитѣ облаци, които даватъ настроение на снимката, и често се чуди защо ги нѣма (а облацитѣ често даватъ 3/4 отъ настроението на една планинска снимка, като запълва празното мѣсто, голѣмото небе).

Панхроматичната емулзия има всичкитѣ преимущества на ортохроматичната, като е прибавено чувствителностъ и къмъ червеното. На нея се получава и най-точно и правилно зелениятъ цвѣтъ и не-

говитѣ нюанси (а ние туриститѣ, въ 80% снимаме нѣща, въ които зеленото преобладава). Тѣ сѣж орто и панхроматични. Тая емулзия е сравнително нова и е пусната въ пазара отъ преди 3 години отъ фабриката, мѣчно. се налѣжи, поради незнанието до скоро да се промива добре. Но сега е общоупотрѣбителниятъ материалъ на всички фотолюбители, защото дава много преимущества.

Сѣщо много важно обстоятелство е, качеството на зърното въ филма. Всѣка филмова емулзия (сѣстава на филма) се сѣстои отъ малки сребърни зрѣнца и сѣвсемѣ не една гладка маса. При увеличенията, обаче, грубитѣ или едри зрѣнца личатъ и даватъ една негладкостъ, грапавостъ на увеличението. Ето защо, трѣбва да се търси сѣщо така отъ добриятъ любитель филмъ сѣ Fino зърно (файн-корнигъ), особено отъ тоя, който търси художествени обекти за снимане, нѣщо което предполага винаги увеличение. Има филми отъ реномирани фабрики, като на-примѣръ на АГФА ИЗОПАНЪ, 17/10 ди-на, чиято фонозърностъ е безупрѣчна.

Като най-важно качество, обаче, което притежаватъ нѣколко само видове филми, е тѣхната емулзия (чувствителенъ пластъ) да се сѣстои не отъ единъ пластъ, а отъ два и повече. Това е сѣщо така типично за филмитѣ на Агфа. Първиятъ слой е силно чувствителенъ, и об-значенъ по сила на самата опаковка, а

втория слабо чувствителенъ. При препозиране, което си случва много често, ко-гато горниятъ пластъ се силно прегори (преосвѣтли) долниятъ получава все пакъ едно изображение, което го прави годно да даде копие, въпрѣки голѣмото и край-но прегориване. Това качество е много ценно за начинающитѣ и срѣдни любители. И при изборъ на филми не трѣбва никога да го забравятъ. Да се купува отъ фабрика, за която положително знае-те, че го има.

Като заключение ще добавя, че нѣма нищо по-хубаво, да се спрете на една голѣма и солидна фабрикация филми и винаги отъ нея да взимате, а не да ме-ните постоянно материяла си. А и да не се забравя, че тая фабрикация трѣбва да бѣде отъ тия които можѣте винаги и всѣкога да намѣрите въ България. Свик-ването сѣ единъ и сѣщъ материалъ да работитѣ ще ви бѣде много полезно, защото сѣ течение на времето ще изу-читѣ особеноститѣ и качествата на тоя фабрикатъ и работата ви ще се улесни. За да свикнете сѣ дадени филми и да ги експонирате правилно, ако нѣмате елек-трически апаратъ за измѣрване на свѣт-лината, при всѣко снимане записвайте си въ едно тевтерче, каква експонация сте направили и при какво освѣтление, ме-сецъ и горе-долу часъ, на снимката. Следъ промиването отбележете колко е препозирана.

обикновенъ филмъ

Една и сѣща снимка съ ортохроматиченъ

панхроматиченъ

ОТО АМПФЕРЕРЪ

Въ редицата „Голѣми алпинисти“ издателството Р. Ротеръ (Мюнхенъ) издаде презъ годината 1930 г. книгата „Планински дни“ отъ Ото Ампереръ. Съ това последниятъ се представи за последенъ пътъ предъ планинарското общество съ своитѣ писания за планината, известни отдавна като образецъ на сериозенъ и богатъ стилъ, отъ който непрекъснато блика дълбокото и топло чувство за планината.

Ото Ампереръ е типичниятъ представител на ония планинари, на които любовта къмъ планината опредѣля не само мисълта и сѣдбата, но имъ предопредѣля и ежедневною дейността, и въ която даже тѣ не могатъ да се откажатъ отъ планината, а ѝ посвещаватъ дори и научнитѣ си занимания и придобивки.

Книгата „Планински дни“ може да се нарече книга на единъ голѣмъ планинаръ и геологъ. Защото наистина Ампереръ е единъ рѣдкъ планинаръ. Неговитѣ излетни описания — повечето писани презъ времето 1896 г. — 1902 г., когато е билъ студентъ, за да си изкарва прехраната съ тѣхъ — му донесоха широка известностъ, а едно отъ тѣхъ („Първото изкачване на Гуглия ди Брента“) бѣ наречено даже отъ Ламмеръ „едно отъ най-хубавитѣ съкровища на алпийската литература“. (Вж. сборника „Нагоре“ отъ Е. Кьонигъ).

Ампереръ — като геологъ на Виенския геологически институтъ — е обиколилъ всичкитѣ планини между Салцбургъ и Боденското езеро и проникналъ въ всичкитѣ имъ ущелия. Той самъ казва, че е направилъ повече отъ 3000 излета и е изкачилъ надъ 2000 върха и проходи. Че отъ цѣлия този животъ, посветенъ на планината, ще остане една богата жетва, е сигурно. Неговата пословична скромностъ обаче, не му позволи даже и когато приживѣ вижда събрани всичкитѣ си писания отъ годинитѣ на

планинската младостъ, да напише повече отъ 8 страници „Погледъ назадъ“, когато завършва така:

„Отъ дълги години не бѣхъ говорилъ нищо повече за планинарството, което значеше толкова много за моя животъ.

Азъ потъвамъ отново въ мълчание.

Шумътъ на деня заглъхва, една финна мелодия на спомена заиграва и ме издига къмъ любимитѣ върхове. Радостно следвамъ азъ нейнитѣ звуци и изчезвамъ въ високата самота“...

Напраздно нѣкой ще търси при Ампереръ нѣкакво учение за планинарството. Той никѣде не се опитва да обяснява това тайнствено влечение къмъ висинитѣ, а само му се отдава и разказва за преживѣното щастие. Той не се опитва и да го прецени или препорѣча, да го обоснове или посочи като ценно — не, само на мѣста той предава непосредствени хрумвания и мисли, които обаче водятъ направо къмъ дълбочинитѣ на планинарското прозрение.

Една единствена статия, „Мисли върху алпийскитѣ проблеми“ издава неговото отношение къмъ планината и къмъ подарената радостъ отъ живота по върховетѣ. И тамъ фрагментно, напрѣскани като цвѣтя или като „заснѣжени отъ звезди“ сѣ разхвърляни кратки, но поразителни хубави откровения за човѣка въ планинския свѣтъ, които иматъ странно мощно вдъхновение на едни истини и една вѣра, които сѣ неоспорими.

И въ прочутия свой предговоръ къмъ статията за Гуглия ди Брента, и въ споменатия „Погледъ назадъ“ Ампереръ едва е загатналъ своето планинско вѣруе, което може да се представи съ думитѣ му: „Най-дългиятъ човѣшки животъ съ всичкитѣ негови разочарования и грижи не би стигналъ да потъмни свѣтящитѣ очи на приказния животъ въ планината“ (стр. 265).

Ампереръ казва и не доказва, твърди, а не се обосновава. За него всичко

това е така — и то е достатъчно. И безъ това споредъ него за една голѣма часть отъ хората удоволствието отъ планините ще остане винаги недостъпно и неразбрано. Защо ще ги убеждаваме за нѣща, които имъ сж и ще останатъ чужди? Той е ходилъ винаги самъ или съ близки другари въ планината, но никога не съ водачъ („Никога здравата рѣка на единъ водачъ не ми е помогнала презъ мѣсто, никога остро то му око не е проучвало пътя, никога неговата сила и готовност не ме е облекчила отъ тяжести и мѣки“, стр. 265). Затова радостта отъ преживѣното е по-чиста и приятелството съ планината по-задушевно.

„Не отъ липса на сили и отъ страхъ предъ опасността“ Ампереръ е избѣгвалъ тежки задачи, а поради отношението му къмъ самата планина, което се гради върху вътрешно съзерцание къмъ нейната красота и великопение, изворъ на въодушевлението му. И може би затова Ампереръ има възможно най-тънското чувство за тази красота, което проличава отъ всѣки неговъ редъ и за което можемъ да получимъ бледа представа отъ думитъ: „Често нѣкое мѣсто въ гората е така освѣтено отъ проникващата свѣтлина, че човѣкъ би трѣбвало да колѣнчи или пристѣпи съ умиление“. (стр. 266).

Че подобно чувство се крие въ чисто субективното отношение къмъ планината, е ясно. И Ампереръ дава нагледния примѣръ за него съ разликата, която проличава въ впечатлението на единъ новакъ въ планината и това на единъ „рутиниранъ“ планинаръ, по която може да се сѣди за силата на личното впечатление върху всѣка дейностъ въ планината. Последното именно предизвиква смѣлостта на дѣлото, което е възможно само следъ продължително общуване съ планинския свѣтъ.

Въ първата среща съ планината тя поразява съ своитъ дивостъ, страхотностъ и безмислие, носящи линиитъ на страннитъ страсти, които предизвикватъ въ свикналия съ тѣзи гледки действие, нападение или съпротивление. И все

накъ (стр. 255) мѣчно е да се установи кое привързва толкова къмъ планината. Следъ дълго вътрешно съзерцание, което надмогва противността на първото впечатление, се въздига въздѣйствието на гледаната картина до хармоничното дѣло, което носи чертитъ на истинско изкуство (255 стр.).

Какво отъ това, че пътятъ къмъ тѣхъ води презъ борбата? Планината е противникъ, но само въ тъмнината. Въ свѣтлината на деня тя е добъръ другаръ, който само не знае да говори, но на когото можемъ да се довъримъ. Планината не прави никому нищо (260), тя следва само законитъ на своя животъ. Но това диктува и единствения законъ въ нея за планинитъ, законътъ, който позволява всѣкому това, което той може: „който дрѣзва къмъ цепнатинитъ и рѣбоветъ на планината, той трѣбва самъ да види, какъ ще слѣзе отново долу“.

И само тогава — следъ тази смислена борба — идва наградата, която не стои високо на нѣ кой трудно изкачваемъ връхъ, а се състои въ живота на воля, въ преследването на високи цели, които планината е запазила далечъ отъ затворитъ на лакомитъ печалби за материални блага.

Планинарътъ се хвърля безъ страхъ въ пристѣпнитъ на планината, той пригрѣща нейнитъ скали, вмѣква се въ тайнитъ кѣтчета, той стои сутринъ и вечеръ като зрънце прахъ въ искрящитъ златни рамки на първитъ и последни свѣтлини.

Но въ съзнанието за своето вътрешно израстване чрезъ дѣлото си и приравняването съ външната красота на планинския свѣтъ, той се изправя достоенъ за „златнитъ рамки“ на този свѣтъ, въ който „всѣка линия е теглена съ диаманта на опасността или въ дълбоко умиление предъ дивната красота“.

Единъ примѣръ за подобно израстване до пълна ясностъ надъ всичкитъ грижи, мѣки, радости и ликувания въ планината ни е Ото Ампереръ.

Ст. Поповъ

СЪЮЗЕНЪ ЖИВОТЪ

XXIX-ият съборъ на Българския Туристически Съюзъ ще се състои презъ днитъ 2 и 3 августъ н. г. въ подпиринското градче Банско.

За изнасянето на този първи съборъ въ подножието на Пирина, Ц. Н-во и клонътъ въ Банско сж взели мърки, които оправдаватъ очакването, че той ще бжде единъ отъ голѣмитъ съюзни събори, стига само клоноветъ да се отзоватъ на поканата на Ц. Н-во и да посетятъ събора масово. Голѣмиятъ интересъ, който отсега съборътъ възбужда въ всички туристски срѣди, ще даде като резултатъ едно величаво туристско тържество подъ сѣнкитъ на Пиринъ планина.

Ц. Н-во е излѣзло своевременно съ окръжно за събора, като за първи пътъ е отпечтало и специални покани за сжщия, които сж разпратени на съюзнитъ клонове и отъ които се очаква да увеличатъ броя на посетителитъ.

За успѣшното техническо провеждане на събора Ц. Н-во своевременно влѣзе въ връзка съ клона Банско и презъ м. юлий изпраща съюзния редакторъ г. Ст Поповъ, за да опредѣлятъ на самото мѣсто всички мърки и грижи, взети за подслоняване и изхранване на делегатитъ на събора. Очакванията сж, че за първи пътъ тази година ще имаме единъ съюзенъ съборъ, съ брой на посетители надъ 300 души.

Съборътъ ще се състои при следната програма:

1 августъ — пристигане и разквартируване на съборянитъ; предсъборно заседание на председателитъ на клоноветъ.

2 августъ — въ 10 часа тържествено откриване на събора; следъ обѣдъ заседание на събора; вечерята — туристическа вечеръ.

3 августъ — 8 ч. с. заседание и закриване на събора; следъ обѣдъ потегляне за следсъборнитъ излети и разотиване на съборянитъ.

Въ дневния редъ на събора личатъ обикновенитъ точки за разглеждане и приемане отчетитъ на съюзната упра, гласуване планъ за дейность и бюджетъ за новата година и избиране на членове на Ц. Н-во на мѣстото на излизащитъ тази година г. г. д-ръ Пѣевъ, К. Кировъ, М. Кузовъ и Г. Скордевъ.

Следъ събора ще се състоятъ следнитъ следсъборни излети:

1. Триденевъ: хижа „Яворовъ“ — „Стълбата“ — „Ржба“ — „Кутело“ — „Елъ-тепе“ и хижа „Бъндерица“ (12 часа) нощувка.

Втория день — хижа „Бъндерица“ — „Рибното езеро“ — „Тодоринъ връхъ“ —

„Василашко езеро“ — и хижа „Дамяница“ (6 часа) нощувка.

Третия день — хижа „Дамяница“ — „Валявишки езера“ — „Папазъ гьолъ“ — „Безбогъ“ — „Десилица“ — Банско (10 часа) нощувка.

2. Двудневни: а) хижа „Дамяница“ — „Белемето“ — „Папазъ гьолъ“ — презъ „Валявица“ обратно хижата (10 часа) нощувка, или пъкъ презъ върха „Мангъръ-тепе“ — „Газей“ — хижата (12 часа) нощувка.

Вториятъ день — хижа „Дамяница“ — „Василашко езеро“ — „Тодоринъ връхъ“ — Бъндеришки езера — Банско (10 часа).

б) хижа „Бъндерица“ — „Елъ-тепе“ — „Кутело“ — презъ „Казана“ — хижата (нощувка).

Вториятъ день: хижата — „Рибнитъ езера“ — „Тодоринъ връхъ“ — „Василаки“ — хижа „Дамяница“ — Банско.

3. Еднодневни:

1. Отъ хижа „Бъндерица“:

1. Хижата — „Елъ-тепе“ — презъ „Казана“ — хижата — Банско.

2. Хижата — „Бъндеришки езера“ — „Тодоринъ връхъ“ — „Василашко езеро“ — хижа „Дамяница“ (нощувка).

3. Хижата — „Елъ-тепе“ — „Кутело“ — по „Ржба“ — „Бански суходолъ“ — Банско (нощувка).

II. Отъ хижа „Дамяница“:

1. Хижата — „Василашко езеро“ — „Тодоринъ връхъ“ — „Бъндеришки езера“ — хижа „Бъндерица“ (нощувка).

2. Хижата — „Валявишко езеро“ — „Папазъ-гьолъ“ — „Безбогъ“ — „Десилица“ — Банско (нощувка — пѣтятъ е 10 часа).

Сжщиятъ излетъ може да се направи за единъ день, като отъ „Папазъ-гьолъ“, вмѣсто къмъ Банско се продължи презъ „Моминъ дворъ“ — „Белемето“ — „Превала“ — хижа „Дамяница“ (нощувка).

3. Хижата — „Валявишко езеро“ — по „Малкъ Мангъръ“ — „Стражитъ“ — обратно до вр. „Газей“ — по Газейската рѣка — хижата (нощувка).

4. Хижата — „Превала“ — вр. „Каменица“ — презъ „Кралевъ дворъ“ — „Белемето“ — „Валявишко езеро“ — хижата.

5. Хижата — вр. „Газей“ — „Мангъръ-тепе“ — „Стражитъ“ — „Каймакъ-чалъ“ — хижата.

За всички излети отъ клона въ Банско ще има натоварени специални водачи, които ще бждатъ обявени въ днитъ на конгреса и къмъ които излетниците лично ще се обръщатъ.

Всичкитъ горни излети могатъ да се направятъ и преди събора.

ИЗЪ ОТЧЕТА НА СЪЮЗА ЗА 1935 ГОД.

Съставъ. — Къмъ края на миналата година Съюзътъ брой 61 клона. Презъ годината, следователно, сж заглъхнали 8 клона (Ардино, Борисовградъ, Котелъ, Пмачковци, Сопотъ, Свиленградъ, Смоленъ и Трънъ), а е основанъ единъ новъ — Червенъ бръгъ. Основанъ е и заглъхналъ презъ годината и клонъ въ Елхово.

Членове. — Броятъ на членоветъ показва следното увеличение:

Водени отъ клоноветъ членове въ края на 1934 г. всичко 5.338 членове, въ края на 1935 г. — 5.653 или съ едно увеличение отъ 315, което се увеличава на 344, като се извадятъ членоветъ на заглъхналитъ клонове въ Борисовградъ и Сопотъ. Броятъ на редовнитъ къмъ клоноветъ членове въ края на 1935 г. възлиза на 4.371 или съ 275 респ. 302 повече отъ миналата година. Истинскиятъ брой на съюзнитъ членове, тѣзи, които сж отчетени предъ ЦН. въ края на 1935 г., възлиза на 3.992 спрямо 3.654 за миналата година или съ едно увеличение отъ 338.

Излети. — Броятъ на отчетенитъ реализирани излети презъ годината възлиза на 960 или съ малкото увеличение отъ 39 излета, като се е отишло за смѣтка на двудневнитъ излети (увеличение съ 17) и на многодневнитъ, увеличени съ 16, което говори общо за малко подобрене излетната ни дейность. Броятъ на излетниците (безъ Карловския клонъ) се е увеличилъ общо съ 239, като е възлѣзълъ на 13.256, като въ броя на изминатитъ километри е настѣпило едно намаление съ 6.905 клм., което се обяснява съ факта, че клоноветъ въ Бургазъ, Перникъ, Карлово, София — Еделвайсъ и Стара Забра не сж дали данни за изминатия пътъ. Въ всичкитъ цифри на излетитъ трѣбва да се предполага едно общо увеличение поради обстоятелството, че София — Алеко не отчита излетитъ си.

Сказки. — Презъ годината има изнесени всичко 54 сказки или съ 10 повече отъ миналата година, което показва все още ниското ниво на съюзната просвѣтна дейность. Чудно е, че клонове като Варна (Девненски извори), Враца, Габрово, Карлово, Перникъ и Русе нѣмагъ изнесена нито една сказка!

Домове. — Броятъ на съюзнитъ домове въ края на годината възлиза на 10, като нови домове искатъ да строятъ клоноветъ въ Г. Орѣховица и Радомиръ.

Хижы и заслони. — Броятъ на последнитъ вече е нарастналъ на 35, като въ строежъ сж хижитъ на клоноветъ въ Горна Джумая, Пловдивъ, Надежда, Асеновградъ, а се проектиратъ други 12 хижы и заслони. Презъ годината бѣ завършена и втората съюзна наблюдател-

ница на Черни-връхъ

Списанието „Български туристъ“ е било получавано презъ годината отъ 2.602 абонати или съ едно намаление отъ 419 броя.

Финанситъ на Съюза показватъ общъ приходъ презъ годината 281.333 лева, а разходъ 246.137 лева.

Спални. — Сведения за спални презъ годината сж дали 13 клонъ (Банско, Варна, Враца, Габрово, Елена, Казанлъкъ, Копривщица, Калояферъ, Ловечъ, Разлогъ, Севлиево, Тръвна и Търново).

ХИЖИТЪ ВЪ ВИТОША

По поводъ печатаната въ в. „Дневникъ“, брой 10923, отъ 20. V. 1936 г. дописка:

„За още по-голѣмо улеснение на туриститъ въ скоро време ще се гласува специаленъ правилникъ, който ще урегулира отношенията между туриститъ и туристическитъ дружества, имащи хижы въ Витоша.

Защото е една несправедливостъ, туриститъ насѣдали въ района на хижитъ, да се таксуютъ като ползващи се отъ хижитъ. Ще бжде уреденъ сжщо така, съ този правилникъ и въпроса за заплащанията при пренощуванията въ хижитъ, защото сега едно спане въ която и да е хижа струва къмъ 30—40 лева.

Този правилникъ е вече въ Министерството на земледѣлието.“

Изявления на Г. Малчевъ.

въ Ц. Н. на Съюза се състоя на 24. VI. 1936 година събрание отъ представителитъ на софийскитъ клонове, въ което се реши, че единствено властни да опредѣлятъ такситъ на туристическитъ хижы сж тѣхнитъ притежатели.

ПЕРНИШКИ КЛОНЪ „ГОЛО БЪРДО“

Агитационната седмица на клонъ се състоя при опредѣлената програма и даде добри резултати, както по отношение на пропаганда, така и въ увеличение броя на членоветъ. Клонътъ брой понастоящемъ 170 души редовни отчетени членове и юношеска туристическа секция „Орлета“ съ около 20 души.

Броятъ на абонатитъ е 150 души. Хижата Голо Бърдо е основно ремонтирана и е пристроена къмъ нея обширна кухня и стая за пазака. При сжщата хижа е направенъ малкъ горски разсадникъ — начало на бждащитъ залесявания на клонъ въ Голо Бърдо. Хижа Селимица е тоже ремонтирана и боядисана. На заслона Малъовица се правятъ вентилационни приспособления на мазето. Пролѣтнитъ засаждения при хижа Селимица съ ела, смърчъ и туя сж въ добро състояние.

ИЗЪ ЧУЖБИНА

Конгресът на Международния съюз на алпийските д-ва ще се състои през дните 22 август — 2 септември т. г., в Женева, по който случай, освен изложбата на снимки, за която съобщихме в миналия брой, ще има и изложба на спасителни уреди в планината.

Годишният конгрес на Алпенфайра (Г. А. А. С.) ще се състои през дните 24—27 юли в Гармиш-Партенкирхен, Германия. Той е 62 по ред.

Френският Алпийски клуб, според отчета му за 1935 г. има 50 секции и 22.757 членове. В равностойката му личат следните приходи през годината: от членски внос 3.637 хил. лева, от публикации 81 хил. лева, от списанието „Ла Монтань“ — 614 хил. лева, от субсидии — 425 хил. лева, а разходи: за списанието 2.107 хил. лева; за работи в планината — 1.236 хил. лева. Активът на организацията възлиза на 8.388 хил. лева.

Нѣмската планинска стража (организация за спасителна служба и защита на планината) през изтеклата 1935 г. е оказала 2025 помощи в Алпите, между които 302 тежки смѣквания, 187 снимания на ранени и 69 на мъртви, 79 търсения на загубени. Тѣзи цифри осветляват достатъчно дейността на тази служба.

Германски хималайски институт е уч-

реден в Мюнхен под председателството на Фриц Бехтолд (оживѣлия водач на експедицията Нанга-Парбат 1934 г.). Институтът има грижата за всички бѣдещи нѣмски експедиции в Хималаите — като за подготовка на идната германска експедиция на Нанга-Парбат през настоящата година се изпраща една подготовителна експедиция в групата Сикким, под водачеството на Паул Бауер (водач на дветѣ експедиции Кангчендзюнга) с д-р К. Вин, д-р Г. Хепп и А. Гьотнер.

Тунелът под Монблан. Изглежда, че намѣрението да се прокопае най-високия европейски връх се приближава към своето осъществяване. Както съобщават френските вестници, съ работата по прокопаването на тунела, ще се започне още през настоящето лѣто съ разчетъ за 6 години той да бѣде завършен. Тунелът ще съединява френската долина на Арв съ италианската на Доар, като северният вход въ тунела ще бѣде на височина 1035 метра, а южният изход — на 1305 м. Общата дължина на тунела ще възлиза на 12.5 км. Цѣлото предприятие ще струва около 260 мил. франка или надъ 1 милиард лева. Разчита се, че преминаващит годинно 120.000 автомобили през него ще покрятъ разноситѣ по строежа.

БЪЛГАРИЯ А. Д.

Първо Българско Патническо Бюро.
Централа: София, ул. „Московска“ 5
(пл. Александър), телефони: 2-26-28,
2-76-44, 2-76-45; пощенска чекова с-ка:
София 1174, банкова с-ка Бълг. Търг.
Банка. Клонове: Русе, Пловдив и Варна

Продажба на желѣзопѣтни, параходни и аеропланни билети, спални мѣста, екскурзии и паушални пътувания. Анганиране отаи въ хотели. На разположение водачи. Снабдяване съ паспортни визи.

Дава безплатно всички информации за всѣкакви пътувания.

ПРЕДСТОЯЩИ ЕКСКУРЗИИ НА БЮРО „БЪЛГАРИЯ“

ДО БЕРЛИНЪ И ИЗЪ ГЕРМАНИЯ по случай Олимпиядата отъ 29. VII—19. VIII.
ДО САЛЦБУРГЪ—ВИЕНА и I-класни алпийски курорти за музикалнитѣ тържества 22. VII—5. VIII.

Искайте специални проспекти отъ бюрото или направо отъ Б. Т. Съюзъ

Цени неимовѣрни ниски и отлична организация.

Бюро „България“ е винаги готово да урежда по желание и посоченъ маршрутъ единични и групови пътувания.

I. Bulgarisches Reisebüro „BULGARIA“
A. G. Sofia, Ul. Moskowska 5.

1-er Bureau Bulgare de Voyages „BULGARIA“
S. A., Sofia, 5 Rue Moskowska.

КНИЖНИНА

„Младъ туристъ“, год. XVII, органъ на Ю. Т. С., кн. 1, 2, 3-4. Колкото и по техника списанието на юношитѣ туристи да е направило нѣколко крачки назадъ отъ миналитѣ години, по своето съдържание то — осланящо се на една голѣма традиция — държи върния път на изразяване истинскитѣ мисли и настроения на творцитѣ и читателитѣ му. Първиятъ брой на новата годишнина, като че ли бѣ направилъ малко отклонение съ загубване самоувѣреността и затова е дадено мѣсто повече на видни общественици, писатели и бивши дейци отъ съюза (Проф. Захариевъ, Ст. Омарчевски, Проф. Владикинъ, Т. Брънековъ, Балевики, Ст. Поповъ и С. Л. Ташковъ), като сегашнитѣ ръководители на съюза почти не сж взели думата (съ изключение статията на Ж. Радучевъ), но въ следващитѣ броеве списанието пакъ се е върнало къмъ върния си духъ и отново дава свидетелства за едно разбиране на юношеския туризъмъ и неговата организация, което застава на старата си висота. Както организационнитѣ статии (Д. Буревъ, Ж. Радучевъ, Кр. Саваджиевъ, С. Велевъ), така и излетнитѣ описания (всичкитѣ много хубави: М. Генчевъ, Ж. Радучевъ, Ил. Минчевъ, Ив. Бойчевъ, Ц. Райковъ, Д. Трайковъ и П. Молловъ), сведочатъ за едно пълно доближаване и прозрѣние въ целитѣ и задачитѣ на юношеския туризъмъ и за неувѣхвачи и отлично предадени преживѣвания въ роднитѣ планини. Въ тѣхъ „Младъ туристъ“ е на правия път и трѣба само да продължава въ сжщата посока.

За техниката на списанието, както и за клишетата биха могли да бждатъ положени повече грижи и не е мѣчно да се достигнатъ по-добри резултати. Съ това „Младъ туристъ“ отново ще бжде наистина най-хубавото младежко списание и ще заслужи напълно апологията, която проф. Захариевъ му прави въ уводната статия къмъ първия брой.

Всичко на всичко: „Младъ туристъ“ си остава такъвъ, какъвто сме навикнали да го обичаме!

Ст. Поповъ

Планински вестникъ, юний, кн. 6. Изъ съдържанието: Станко Лупинчъ — Канинъ въ пролѣтенъ снѣгъ; Урождъ Жупанчищъ — На Мойстровко; Инж. Ш. Владо — Ла Мейжъ; А. Дебелякъ — Кръстътъ на Матерхорнъ; Б. Йорданъ — Пролѣтенъ ски-туръ отъ Радухе до Смерковча; П. Кунаверъ — На Монтъ Евересъ;

Д-ръ Б. Бошнякъ — На Монте Роза презъ свѣтовната война; дружествени вести, книжнина.

Хърватски планинаръ, юний, кн. 6. Изъ съдържанието: Б. Регнаръ — Въ Херцеговина; М. Чубеличъ — Неозначени пѣтища на Клекъ; Д-ръ Баричъ — Бохоръ; Д-ръ Симоновичъ — Какъ да идеме, какво да ядеме и що да пиемъ въ планината; Ср. Ватовецъ — У Проклетиема; вести и книгописъ.

Остеррайхише алпенцайтунгъ, св. 1170, юний, 1936 г. Изъ съдържанието: Берн. Мозлъ — Нови планински пътувания въ Корсика; Хинтербергеръ и Калтенеггеръ — Указания за турове въ юлийскитѣ алпи споредъ италианската и югославската планинарска литература; вести и книжнина.

Дойче Алпенцайтунгъ, юний, кн. 6. Художественото германско списание отново дава една книжка съ много подбрано съдържание, между което намираме: Х. Хагеръ — Изкуството въ Южния Тиролъ; П. Гайслеръ — Височинното опредѣляне на Хималантъ; Р. Вернеръ — Мелодията на планината; В. Тотзонъ — Предраждъ, дѣло, следпреживѣване; Много вести и книжнина.

„Ла Монтанъ“, май 1936 г., № 279. Изъ съдържанието: Р. Пере — Въ Централна Сахара; Етиюдъ върху пиринейскитѣ езера — И. Ц.; Л. Ескале — Две планини въ Корсика; вести, годишенъ балансъ и членски списъкъ за 1935 г. на френския Алпийски клубъ. Въ тази книжка сж дадени първитѣ сведения за хода на френската експедиция въ Каракорумъ, засѣгащи предварителнитѣ етапи отъ Сринагаръ до Асколей, които при много снѣгъ и бури сж били извършени между 17 априлъ и 15 май.

Ривиста Менсиле на Италианския Алпийски клубъ, кн. 5, май 1936 година, съдържа: Д. Рудатисъ. — Най-италианската кула отъ всички кули; Н. Мелли — Рививата планина; Фр. Ем. Бриоли — Пѣсни за планината; Г. Массано — Алпинизмътъ въ първата изложба на спортни изкуства въ Римъ; Б. Ферро — Бартоломео Гасталди (пионери на италиански алпинизъмъ) вести и книжнина.

„Туриста въ Полша“, списание на Татранското д-во, кн. 1-6. Поради невъзможността за превеждане, съдържанието му не предаваме.

Печатница „Книпеграфъ“ — София

Картината на корицата е акварелъ отъ художника К. ЩЪРКЕЛОВЪ —
съ сюжетъ „Тодоринъ връхъ“ отъ Пиринъ.